

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

YASAMA DÖNEMİ

24

YASAMA YILI

4

MANİSA'NIN SOMA İLÇESİNDE BAŞTA 13 MAYIS 2014 TARİHİNDE OLMAK ÜZERE MEYDANA GELEN MADEN KAZALARININ ARAŞTIRILARAK BU SEKTÖRDE ALINMASI GEREKEN İŞ SAĞLIĞI VE İŞ GÜVENLİĞİ TEDBİRLERİNİN BELİRLENMESİ AMACIYLA KURULAN MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONU

TUTANAK DERGİSİ

06 Haziran 2014 Cuma

MANİSA'NIN SOMA İLÇESİNDE BAŞTA 13 MAYIS 2014 TARİHİNDE OLMAK ÜZERE MEYDANA GELEN MADEN KAZALARININ ARAŞTIRILARAK BU SEKTÖRDE ALINMASI GEREKEN İŞ SAĞLIĞI VE İŞ GÜVENLİĞİ TEDBİRLERİNİN BELİRLENMESİ AMACIYLA KURULAN MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONU

GÖRÜŞME TUTANAKLARI

06 Haziran 2014 Cuma

---0---

K O N U

Sayfa

İş sağlığı ve iş güvenliği ile işçilerin sosyal hakları hakkında, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı, Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı, İŞ-KUR İstihdam Daire Başkanlığı ve Hacettepe Üniversitesi temsilcilerinin sunumları ile Soma'daki madenlerin topografik yapısı, fizik ve teknik şartları, genel olarak yer altı madenciliği ile madencilik sektöründeki iş kazaları ile ilgili istatistiksel veriler üzerine, Türkiye Kömür İşletmeleri temsilcisinin sunumu

1:29

İ Ç İ N D E K İ L E R

Sayfa

BİRİNCİ OTURUM

1:29

Bahtiyar ÜNVER (Hacettepe Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr.)	1:4, 13:14, 14:16, 18, 22:23, 24:25, 28
Ali SAĞIR (TKİ İşletme Daire Başkanı)	4:7, 14
Hüseyin OKUYUCU (Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Teftiş Kurulu Başkan Yardımcısı) (İş Başmüfettişi)	7:9, 17:18, 25:26, 27
Mustafa İlkan ÖZER (Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Müfettişi)	9:13, 18, 26:27, 27:28, 28
Özgür ÖZEL (Manisa)	13:14, 16, 22
Ali AYDINLIOĞLU (Balıkesir)	16:17
Fatoş GÜRKAN (Adana)	17
Erkan AKÇAY (Manisa)	18:19, 29
Muzaffer YURTTAŞ (Manisa)	19:20
Sakine ÖZ (Manisa)	20, 22, 23:24
Yılmaz TUNÇ (Bartın)	21
Vural KAVUNCU (Kütahya)	21

Açılma Saati: 14.46

Kapanma Saati: 17.38

BİRİNCİ OTURUM

6 Haziran 2014 Cuma

Açılma Saati: 14.46

BAŞKAN: Ali Rıza ALABOYUN (Aksaray)

BAŞKAN VEKİLİ: Yılmaz TUNÇ (Bartın)

SÖZCÜ: Ali AYDINLIOĞLU (Balıkesir)

KÂTİP: Fatoş GÜRKAN (Adana)

----- 0 -----

BAŞKAN – Komisyonumuzun değerli üyeleri, değerli basın mensupları; hoş geldiniz.

Toplantı yeter sayımız vardır, Komisyonumuzun Üçüncü Toplantısı'nı açıyorum.

İsterseniz, bundan sonra Komisyonumuza da bir ad koyalım, her ne kadar ismi uzun da olsa: Soma Maden Kazalarını Araştırma Komisyonu; uygun mudur sizlerce?

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Soma Faciasını Araştırma Komisyonu.

YILMAZ TUNÇ (Bartın) – Soma Kazasını Araştırma Komisyonu.

BAŞKAN – Şimdi, Soma Komisyonu da diyebiliriz, Soma Komisyonu olarak...

ERKAN AKÇAY (Manisa) – Öyle ifade edilecektir zaten.

BAŞKAN – Tabii. Yani, çok uzun ifade etmezler dediğiniz gibi.

Soma Komisyonumuzun Üçüncü Toplantısı'nı açıyorum.

Bugünkü gündemimizde, pazar günü Soma'ya yapacağımız gezi öncesi Komisyon üyelerimizi teknik anlamda bilgilendirmek amacıyla 3 misafirimiz var. Bunlardan biri Hacettepe Üniversitesi Maden Bölümü Başkanı ve aynı zamanda Komisyonumuza danışmanlık yapacak olan Bahtiyar Ünver Hocam; hoş geldiniz Hocam. Bir diğer arkadaşımız TKİ'de Daire Başkanı Ali Sağır. O da bizi madencilik, yer altı madenciliği, iş kazaları, istatistikler üzerinde bilgilendirecek. Daha sonra, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Teftiş Kurulunda Başmüfettiş Hüseyin Okuyucu'ya en son sözü vereceğiz.

Bu amaçla, eğer Komisyonumuz da uygun görürse, konuşmacılara on beşer dakika bir sunum, arkasından da soru-cevapla bunu Komisyonumuzun çalışmasının sonuna kadar devam ettirelim istiyorum.

Müsaadenizle, ilk konuşmacı olarak da Bahtiyar Hocamı davet ediyorum.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. BAHTİYAR ÜNVER – Sayın Başkan, değerli Komisyon üyeleri; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Gündemde de belirtildiği üzere, kömür sahası ve maden ocakları üzerinde, madenlerin yapısı, fiziki ve teknik şartları ve genel durumu hakkında size bilgi vermeye çalışacağım kısaca.

Biliyorsunuz, ülkemizde çok fazla kömür kaynağı yok. Yani, çok düşük kaliteli linyitlerimiz var ve sadece Tunçbilek ve Soma'da, özellikle Soma'da kaliteli linyit kaynağımız var. Bu linyit kaynağı, ülkemizin ekonomisi açısından son derece değerli bir kaynak ve özellikle bu kazanın yaşandığı bölgede yaklaşık olarak 450 milyon tonluk bir kömür kaynağımız var. Tabii, bunun hepsini çıkaramayız ama bu çok önemli miktarda bir kaynak. Bunun yapısı hakkında genel bir bilgi vererek yapacağımız çalışmaların nedenli önemli olduğunu ortaya koymak istiyorum.

Özellikle Soma'daki linyit kaliteli bir linyit. Zaten, başta da söylediğim gibi, Soma'daki linyit kalitesinde bu miktarda başka kaynağımız yok. Çok uzun yıllardır burada üretim yapılıyor. Tabii, öncelikle yer üstüne yakın olan kısımları hep açık işletmeyle üretilirdi. Ondan sonra, kömür, meyilli olarak, meyilli bir yapı arz ettiği için üzerindeki örtü kalınlığı artmaya başlayınca da belirli bir limitten sonra artık yer üstünden üretim yapmak mümkün olmaz hâle geldi. Özellikle Soma'da yer üstünden üretilebilecek olan kömürün neredeyse bitmek üzere olduğunu söyleyebiliriz yakın gelecekte, artık geri kalan kısmının, özellikle Eynez'deki kısımlar için söylüyorum, Deniş te biraz daha açık işletmeyle üretilebilecek nitelikte kömür var. Ama, konumuzu Eynez bölgesiyle sınırlandırarak konuşursak bu bölgede artık mutlaka ileride yer altından üretim yapmak zorunluluğu var.

Tabii, Soma'daki kömür yapısı itibarıyla kalın bir kömür damarı. Yani, kömür damarlarında çok miktarda kömür bulunmasına rağmen üretilmesi açısından daha kompleks, daha karmaşık bir işlem yapmayı gerektiriyor. Bir kere, öncelikle, "kalın kömür damarı" demek daha fazla sorun demek, daha doğrusu daha titiz çalışma, daha iyi projelendirme, her şeyi inceleyip sık dokuma demek. Yani, bu işi mutlaka çok daha ayrıntılı bir şekilde projelendirmeliyiz.

Şimdi, tabii, Soma'da geçmişte de bir yer altı deneyimi var, bir yer altı kültürü var. Ancak bu geçmişteki yer altı kültürünün çok sınırlı olduğunu söyleyebiliriz. Yani, temel anlamda yapıyı bilmeyen, nasıl üretim uygulanacağı konusunda oldukça değerli tecrübeler bunlar. Ancak eskiden olan üretim miktarları çok düşüktü, şimdi bundan sonra daha yüksek miktarlarda üretim yapmak gerekiyor ve bu ölçek etkisinden dolayı sorunlar daha önce bildiklerimizden daha farklı bir hâl almaya başladı. Yani, geçmişte tabii ki bir tecrübemiz var ama yani bir ocaktan 3-5 milyon ton kömür üretecek tecrübelerimiz son birkaç senedir vardı, maalesef bu da çok kötü bir şekilde sonuçlandı.

Şimdi, buradaki kömürün üretilmesi, güvenli bir şekilde üretilmesi için mutlaka ve mutlaka çok ciddi çalışma gerekiyor yani artık eskisi gibi kolay değil. Yani, o yüksek miktarlarda kazasız belasız bir şekilde üretim yapmak söz konusu değil. Yani, Soma'nın şartları tabii ki taban değil ama tavan şartları olumlu, bunun bazı dezavantajları da var, işin çok tekniğine girmeye burada gerek yok ama meyilli olması, derin olması, faylı bir yapı arz etmesi dolayısıyla ciddi sıkıntılar var. Aslında burada temel olarak söyleyeceğimiz şeylerden bir tanesi, şimdiye kadar kömür yer üstüne yakın olan kısımlardan üretildiği için bu kısımlarda metan içeriği pek yoktu. Yani, metan içeriğiyle ilk defa Soma'da 2010 yılında karşılaştık. Daha önceki çalışmalarımızda çok eser miktarda metan geliri olduğunu gördük. Ama, 2010 yılında açılan panodan -yani tarih çok şey olmayabilir, 2009 da olabilir- yani o zaman açılan panodan bol miktarlarda, çok büyük miktarlarda metan gelmeye başladı ve bu, aslına bakarsanız işin bütün yapısını da değiştirdi.

TKİ ile biz geçmişte yaklaşık iki buçuk yıllık çok uzun bir çalışma yaptık ve bütün kömür damarlarının modellenmesi konusunda çalışmalarımız oldu. Bu sahanın da, derindeki kömür sahasının da modellenmesi işini bizzat benim başında olduğum bir ekiple yürüttük. Gerçekten de dünya standartlarında bir çalışma oldu o yani ileride yapılacak çalışmalar için çok önemli bir altlıktır bu.

Şimdi, ileride çalışacağımız yerler artık daha derinde, basınçların biraz daha arttığı konumlarda ve bol miktarda metanın geleceği kısımlarda olacak. Bu şu demek: İleride benzer kazalarla kesinlikle karşılaşırız eğer gerekli araştırmaları yapmaz, önlemleri almazsak. Geçen gün bir panelde bir dinleyici bana sordu, ben Soma'daki olay üzerinde konuşma yaptıktan sonra, dedi ki: "Türkiye'de, bir sonraki maden kazası nerede olacak?" Yani, bu, tabii, hiç arzu etmediğimiz bir şey ama tabii ki önlemleri alırsak kaza olmayacak. Yani, şu andaki gibi çalışırsak kesinlikle benzer kazalar olacak. Mutlaka ve mutlaka bu işin...

Ayrıca, bu işin nasıl yapılacağı belli, standartları belli, dünyada nasıl yapıldığı belli. Yani, biz de onlar gibi yapacağız ve gerçekten bunu önleyeceğiz, bunu önleyebiliriz. Bu kömür kaynaklarımızı kabul edilebilir risk sınırları içerisinde üretebiliriz ve grizu facialarıyla karşılaşmadan üretebiliriz. Ancak, tabii, yapılması gereken çok şey var. Yani, ben bu geçmiş elim kazadan çok fazla, hiç bahsetmeyeceğim aslında yani onun isterseniz nedenlerinin analizini daha ayrıntılı bir şekilde yapabiliriz. Yani bu araştırma komisyonunun temel görevinin bir daha böyle kazaların olmaması olduğunu düşündüğüm ve gerçekten de bunun için bunun üzerine odaklanmak istiyorum. Yani, mevcut olan kaza gerçekten de olabilecek kazalar içerisinde en kolay önlenabilir olanıydı maalesef. Yani, tespit edilmesi, ölçülmesi, görülmesi, önlenmesi tamamen mümkün olan bir şeydi. Yani, bir grizu patlaması bekliyordum maalesef ben şeyde, henüz değil, çünkü şu andaki çalışılan yerlerde de çok fazla metan yok çünkü metan gelen panolar kapatılmıştı. O panoların kapatılması için TKİ'nin görevlendirmesiyle ben de raporlar yazmıştım, hatta iki gün önce eski TKİ Genel Müdürüyle görüştüğümde bana şunu dedi Selahattin Bey: "Siz bana demiştiniz, çok iyi hatırlıyorum, eğer bu panoyu kapatmazsak buradaki ocakta 300 kişiyi kaybedebiliriz." Ve hakikaten öyle bir risk vardı o zaman ve kapattık o zaman panoyu.

Tabii, burada yapılması gerekenleri yani madencilik bilim ve teknolojisiyle ilgili yapılması gerekenleri tabii çok ayrıntılı olarak anlatacak değilim ama herkesin anlayabileceği kadarıyla söylemek gerekirse; bir, burada metan içeriklerinin kesinlikle tam olarak belirlenmesi gerekiyor. Bir kere, mühendislikte temel prensiptir, ölçmediğiniz bir şeyi yönetemezsiniz. Yani, şimdi, ben "İçinde metan var, o ileride çalışacağımız kısımlarda metan var." diyorum, keşke şöyle söyleseydim yani şurada size bir dağılım haritası koysaydım, deseydim ki: "Bakın, işte kömür yatağımız şu şekilde ve kömür yatağımızın şurasında şu kadar metan var, burasında bu kadar metan var. Dolayısıyla, bu metanları biz şöyle şöyle şu tekniklerle buradan önce emeceyiz, ondan sonra üretime geçeceğiz." Çünkü dünya standartlarında bir ton kömür içerisinde eğer 5 metreküpten fazla metan varsa ki bunu biraz daha aşağıya çekenler de var, mutlaka önceden gelip bu metanı direne edeceksiniz yani daha hiç burada çalışmadan metanı oradan emeceksiniz, çıkaracaksınız ve dolayısıyla kömürün metan içeriğini azaltacaksınız ve ondan sonra istediğiniz güvenli sınırlar içerisine geldiği zaman yer altında üretime başlayacaksınız. Yani, bu işlem bazen çok uzun zaman alabilir. Yani, kömürün içerisindeki metan haritasını çıkarmak çok ciddi zaman alabilir ve çok ciddi testler yapılması lazım. Şimdi, bir kere, ülkemizde doğru dürüst bu metan içeriklerinin filan belirlendiği laboratuvar yok maalesef. Yani "Var." diyenler var ama gerçekten verimli bir şekilde çalışmadığını söyleyebilirim. Biz Soma'daki çalışmayı yaparken kömürün içerisindeki metan içeriğinin belirlenmesi konusunda ben çok ısrarcı oldum. O zaman, MAM'a, Marmara Araştırma Merkezine de, TÜBİTAK MAM'a

da numuneler gönderildi ama çok iyi sonuçlar elde edilemedi. Tabii ki numuneler yurt dışına gönderilip test edilebilir ama bu pratik bir şey değil. Dolayısıyla, bizim hemen çok ayrıntılı bir kömür, metan içeriğinin belirlenmesi laboratuvarını oluşturmaya ihtiyacımız var. Dolayısıyla, buralardan numuneleri alıp test edip ondan sonra ne kadar metan içerdiğini belirleyip -ki bu metan sadece kömürün içerisinde de olmayabilir, tavan taşında ve taban taşında da olabilir- bunların hepsini tabii ki araştırarak belirlemek lazım. Yani, 2010 yılından sonra TKİ de böyle bir çalışma içerisine girdi, ama, maalesef alınması gereken yolun çok cüzi bir miktarı alınabildi. Dolayısıyla, bu konuda artık kaybedecek vaktimiz yok, mutlaka bu işi yapmalıyız.

İkincisi: Özellikle Soma'daki kömürün -daha önceden çok fazla yangınlar da olduğu için burada ve yapılan testlerle de- yangına yatkın bir kömür olduğunu biliyoruz yani her kömür aynı şekilde yanmaz yer altında. Dolayısıyla, aynı metanda olduğu gibi ocağın her yerinde de kömürün yanma özellikleri birbirinden farklı olabilir. Ocağın her yerinde kömürün yanma özelliklerini belirleyecek düzeneklerin, testlerin kurulması ve bunların acilen çalışır hâle getirilmesi, dolayısıyla; bir, kömür-metan içeriği haritasının tam olarak bilinmesi ve buna bağlı olarak metan drenajının nerelerde nasıl yapılacağına ve hangi şekilde sonuç alınacağına belirlenmesi; iki, yangınla ilgili olan, kömürün yangına yatkınlığının belirlenmesi şart.

Bunları bir atlak olarak kesinlikle yapmak zorundayız. Bunu yaptıktan sonra da yapılacak projeleri çok profesyonelce yapıp ayrıca bu projelerin değişik firmalarca dünyadan da, Türkiye'den de denetlenmesini sağlamak lazım, incelemek lazım çünkü madencilikte her zaman 1+1=2 eder gibi kesin bir doğru yok çünkü doğayla uğraşıyorsunuz, şartlar hep değişiyor. Bizim işi zorlaştıran da o. Yani, aynı projeyi iki farklı ekibe de yaptırırsanız, ana hatlarıyla düşünceler aynı olmakla birlikte hiçbir zaman yüzde yüz aynı proje çıkmaz. Dolayısıyla, yapılan işlerin mutlaka farklı bir gözle bakılıp elden geçirilerek doğru olup olmadığının belirlenmesi lazım yani projelerin doğru yapılması şart. Mesela, bu kazanın en önemli nedenlerinden bir tanesi, hakikaten, bu ocaktaki planlamanın, yani ocak işletim planının doğru olmamasıdır diyebiliriz. Kesinlikle 3-3,5 milyon ton kömür çıkan yerde bir yerden hava girip -aslında 2 tane ama bunların ikisi bağlantılı, tek kabul edebiliriz- bir yerden de çıkmaz yani madenciliğin pratiğinde asla böyle bir şey yok. Aslına bakarsanız, biz, geçmiş yıllarda, TKİ'yle çalıştığımız dönemlerde ve ondan sonrasında da bu ocaklardaki havalandırma sorununun ciddi olabileceğini ve mutlaka havalandırma network analizi çerçevesinde incelenmesi gerektiğini söyledik. Mesela, dünyada bir madenin havalandırılması nasıl yapılır? "Ventilation network analysis" denilir buna. Kullanılan yazılımlar vardır ve hakikaten bunu çok güzel ortaya koyarsınız. Mesela, bu kadar, 3-4 milyon ton kömür üreten, yani bırakın 3-4 milyon tonu, 300 bin ton kömür üreten bir ocakta bile bu "ventilation network analysis" in mutlaka çalışır durumda olması lazım. Nereden, ne kadar hava gidiyor, nasıl gidiyor, yeni bir pano açtığınız zaman hava nasıl olacak; bunun simülasyonunu yapıp daha hiç ocakta işletmeye başlamadan bunların ortaya konması ve belirlenmesi ve farklı risk analizlerindeki o kötü senaryoların ortaya çıkması durumunda nasıl önlemler alınacağına önceden simüle edilip sonuçlarının ne olacağına görülmesi lazım. Ama, tabii, havanın bir yerden bir girip bir yerden çıktığı yerde nasıl bir simülasyon yapacaksınız? Bu "ventilation network analysis"leri yapalım diye mesela çalışma, proje teklifinde bulunmuşuz TKİ'ye. Mesela, o çalışmaları gerçekten yapabilmiş olsaydık burada ciddi bir havalandırma riskinin olduğunu hemen söyleyebilirdik. Yanımda planlar var. Yani, hiç bu konunun çok çok iyi uzmanı olmanıza gerek yok, standart bir maden mühendisi bile buradaki hataların ne olduğunu çok rahatlıkla söyleyebilir.

Şimdi, aslında, bu konuda çok fazla söyleyecek şey var ama ben biraz daha çözüm odaklı ve ileride neler yapacağımıza odaklı olarak konuşmak istiyorum. O nedenle, bir iki konuya daha değinerek çok fazla vaktinizi almak niyetinde değilim.

Birincisi, maden planının doğru olması lazım. Şimdi, maden planı doğru olacak, eğitim düzgün yapılacak, denetim düzgün yapılacak. Aslında, bu, tam, üçlü sacayağıdır. Yani, maden projesinin doğru yapıldığından emin olmazsanız geri kalanların hiçbirisini gerçekleştiremezsiniz, iş aslında projede bitiyor başta. Yanlış yapılan bir şeyi sonradan ona eklentiler yaparak düzgün çalışır hâle getiremezsiniz. Maalesef, bizim Türkiye'de bu iş nasıl yapılıyor? Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına bağlı Maden İşleri Genel Müdürlüğü var, MİGEM ve MİGEM'e bu projeler veriliyor. Tabii, büyük projeler belki daha iyi inceleniyor -ne kadar inceleniyor onu da bilmiyorum ama- küçük projelerin hepsi aslında kesyapıştır. Bunun iki tane sakıncası var. Birincisi, zaten, hani, düzgün yapılmamış bir yerde güvenli bir işletme yapamazsınız ve aslında verimli de bir çalışma yapamazsınız. Madenler biten kaynaklardır, yerine konulamazlar yani madeni bir kere işlettiniz mi o biter. Dolayısıyla, aslında sürdürülebilirlik kavramının anlamı da budur. Yani, bunlar bizim değil, bizim gelecek nesillerimizden emanet aldığımız, ödünç aldığımız değerlerdir. Dolayısıyla, bunları çok verimli, çok düzgün bir şekilde işletmek zorunluluğumuz vardır. Planı çok doğru yapmadığınız zaman, zaten düzgün, bilimsel bir planlamayla ocağı işletmediğiniz zaman güvenli bir çalışma ortamı da oluşturma imkânınız yoktur. Dolayısıyla, Maden İşleri Genel Müdürlüğü'nün, projeleri daha iyi denetleyen, gerçekten öyle yapılıp uygulanan, önerilen, maden planının doğru olduğunu denetleyen bir sisteme ve bu uygulama sırasında da bunun

doğru olarak uygulandığını bizzat denetleyen bir sisteme ihtiyacımız var. Yani, o sistemi kurmadan sadece güvenlik olsun, öyle bir şey olmaz. Yani, bunun aslında hepsi bir arada, bir bütün. Dolayısıyla, orada da yapılması gereken çok ciddi işlerin olduğu kanaatindeyim.

Son olarak bahsedeceğim aslında dünyadan bir örnek. 2006 yılında Amerika'da West Virginia'da "Sago" isimli bir kömür madeninde bir grizu patlaması oldu ve bu grizu patlamasında 12 işçi hayatını kaybetti. Yalnız, bu işçiler patlamadan dolayı ölmediler, aynı Soma'daki işçilerimiz gibi önce sağlardı, hatta bunların yaşadıkları konusunda haberler alındı, iletişimler oldu ve daha sonra, o kadar kısa sürede erişemedikleri için işçiler hayatını kaybetti ve hakikaten, inanın, Amerika'da yer yerinden oynadı. Yani bunu bakın, üzerine basarak söylüyorum, yani bizim Soma için televizyonların ve medyanın yaptığı haberlerden daha fazlası, daha sert yapıldı ve ondan sonra, tuttular, bu sistemi tamamen değiştirdiler, bütün kuralları baştan aşağı değiştirdiler ve bu işin de nasıl yapıldığı mesela şu kitapta yazıyor. Ben bunu Enerji Bakanlığı Müsteşarlığına da, TKİ'ye de, Çalışma Bakanlığına da ilettim. Hatta, o zaman Amerika'daki Ulusal İş Güvenliği Kurumu, NIOSH'tur bu (The National Institute for Occupational Safety and Health) Amerika'da. Onun direktöre bir Türk'tü, Güner Gürtunca isminde. Güner Bey gerçekten de bu yapılan işi baştan sona izledi, biliyor. Sanıyorum, Güner Bey'in önümüzdeki günlerde Türkiye'ye gelmesi söz konusu olacak, öyle bir bilgi aldım. Dolayısıyla, Güner Bey'den çok öğreneceğimiz şey var yani işin safahatını baştan sona biliyor, daha önceden bizim de yakından tanıdığımız çok değerli birisi, Türkiye'den mezun, Güney Afrika'da uzun yıllar çalışmış, Avusturalya'da ve şimdi de Amerika'da çalışıyor. Hakikaten ülkesini de çok seven, çok özel bir insan. Sanıyorum bize, eğer uygun ortam hazırlanırsa ciddi katkıları olacaktır. Dolayısıyla, aslında yapacağımız, Amerika'nın o zaman yaptığını biz şimdi yapacağız. Eğer onu da şimdi yapmazsak bu kazalar artarak devam edecek maalesef çünkü daha bu kaza tamamen disorganizasyondan oldu şu mevcut kaza. Yani ortada daha fazla metan yok, fazla bir şey yok. Yani o tamamen 1 milyon ton ya da 1,5 milyon ton kömür üretmek için planlanmış bir ocakta -hatta o bile fazla o ocak için üretim kapasitesini düşünürseniz- 3,5 milyon ton kömür çıkardığınız zaman, yani peş peşe ayakları seri havalandırır şekilde dizdiğiniz zaman böyle bir şeyin olması... En büyük talihsizlik tabii, ana nakliye yolunda böyle bir işin olması. Yani değilse zaten kazanın olduğu anda bilirkişi raporundaki değerlere bakarsak yaklaşık olarak ocağın 3 ayrı panosunda mevcut yangın olduğunu zaten görüyoruz. Yani bu yangınlarla tabii ki mücadele ediliyor ama belli ki bu yangınlarla mücadele yöntemleri de yanlış, daha doğrusu "yanlış" demeyelim ama eksik, madencilik, bilim ve teknolojisine uygun şekilde yapılması gerekenler çok daha fazla olmalıydı. Yani özel sektör bunu 24'e değil de belki 28 dolara mal etseydi o aradaki küçük farkla bütün önlemler çok rahatlıkla alınabilirdi ve burada tabii, zaten bu kadar kömür bu ocaktan çıkmazdı, belki diğer ocaklara da... Ocağın kapasitesi şeklinde bakarak bir değerlendirme yapmak lazım. Yani bizim öğrenciler soruyorlar mesela: "Bu kapasite dediğiniz nasıl?" diye. Yani ben şöyle örnek veriyorum: Bir tane kamyonetiniz var ve kamyonete sürekli 20 ton yük yükleyerek her yere gidiyorsunuz. Belki çok kısa süre gidebilir ama sonuçta onu taşıyabilmesi mümkün değil.

Metan haritasının çıkarılması ve planların çok doğru bir şekilde yapılması, yangın riski haritasının çıkarılması ve mevzuatın baştan aşağıya radikal bir şekilde yalnız, değiştirilmesi lazım. Yani "Şurasını şöyle yapalım, burasını biraz düzeltelim."le düzelecek bir şey değil bu anladığım kadarıyla çünkü yani dört ayda bir giden Çalışma Bakanlığı iş müfettişinin denetimiyle falan düzelecek bir şey değil. Yani o iş güvenliği kültürünün iş yerinde olması lazım ve hakikaten onun dış denetimlerle de Çalışma Bakanlığı ile birlikte denetlenmesi, oradan verilerin uygun bir şekilde, uygun sıklıkta alınarak herkes tarafından görülebilmesi ya da ilgililer tarafından görülebilmesi gibi birçok konu var.

Ben daha fazla zamanınızı almamak için sözlerimi burada bitiriyorum, çok teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Hocam, çok teşekkür ederiz. İleride de zaten birlikte olacağız değişik konularda.

Ben şimdi ikinci konuşmacı olarak TKİ...

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Soru-cevabı...

BAŞKAN – Soru-cevabı şöyle yapalım: Konuşmacılarımızın üçü bitsin çünkü soru-cevabı tasnif edemeyiz. Karışık sorular olabileceği için üç konuşmacımız kendine düşene cevap versin, daha uygun olur.

TKİ İşletme Daire Başkanı Ali Sağır Bey'i davet ediyorum.

TKİ İŞLETME DAİRE BAŞKANI ALİ SAĞIR – Sayın Komisyon Başkanım, sayın komisyon üyelerim; kurumum adına hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Öncelikle, talimatınız olduğu üzere Soma'daki durumla alakalı bir kısa sunum hazırlamaya çalıştım, arz edeceğim.

Öncelikle sunumum, Soma'daki topografik yapı, fiziki şartlar, teknik şartlar, yer altı madenciliği ve madencilik sektöründeki iş kazalarıyla alakalı istatistik verileri sunmaya çalışacağım.

Soma'daki topografik yapıyla alakalı çok da literatürden ziyade plan üzerinde arz etmek isterim. Şu alan Soma yerleşim alanı. Bunun kuzeydoğu kısmı bizim "Deniş bölgesi" dediğimiz, nispeten düşük kalorili kömürlere sahip, termik santralin 5-6 ünitesini beslemeye yönelik kömürlerimiz. Bunun güneybatı kısmı ise "Soma bölümü" diye geçen ve 1900'lü yılların başından beri üretimin yapıldığı alan, kalorisi yüksek, piyasa, sanayi sektöründe kullanılıyor. Burada şu hususu özellikle belirtmek istiyorum. Bizim buradaki TKİ olarak en büyük rezervimiz Türkiye linyitte miktar olarak en kaliteli linyit kategorisinde olan sahamız şurası, Eynez sahası olarak gözüktüyor. Burada 500 milyon ton rezervimiz mevcut. Aynı şekilde Eynez sahamızın bir görünümünü burada arz ediyorum.

Burada madencilikle alakalı biraz bilgi vermek istiyorum, bu resmi de onun için koydum. Soma'da 0'dan eksi 800 kodlarına kadar inen bir kömür yapımız var. Kömür yapımız -Bahtiyar Hocam da arz ettiler- yaklaşık 25-30 metre kalınlığında ve "tavan taşı" dediğimiz kömürün üzerindeki alanın sert olduğu, tabanımızın çok yumuşak olduğu, aynı zamanda metan içeren, kolay tutuşabilen, dünyada da şartlar itibarıyla en zor kategoride bulunan kömürlerden bir tanesi. Bu alanda, resimde gözüken kısım Eynez sahamız. Şu alanlarda açık ocak olarak faaliyetimiz sürmüştü. Özellikle şunlar, görüldüğü üzere, temel kömürün bulunmadığı alanlar. Burada delme-patlama, daha sonra dekapaj faaliyetleri ve devamında kömür nakliyle açık ocak faaliyetlerimizi bitiriyoruz. Kurumumuz olarak Soma'da kendi imkânlarımızla yaptığımız dekapajın yanında, üçüncü şahıslara da yaptırdığımız dekapajlar var. Genellikle uygulamalar ekskavator-kamyon iş birliği içerisinde yapılan uygulamalar. Burada, ilk başta gösterdiğim slayttaki ruhsat sınırlarımızın iz düşümü 40 kilometre. Bununla alakalı, kömürümüzün kalitesi kuzeyden güneye doğru, daha doğrusu kuzeydoğudan güneybatıya doğru değişmekle birlikte, özellikle 1.300'den 3.500 kilokalori mertebelerine giren, nem değeri itibarıyla ve kül ve kükürt yönüyle Türkiye'mizin en kaliteli kategorisinde bulunan bir kömürümüz.

Teknik şartlarla alakalı olarak, Hocamın da bahsettiği gibi -Hocamla da aynı zamanda Eynez sahasında çalıştık- özellikle 4 tane ana parametre üzerinde Hocam duruyordu. Bu 4 parametre, bu saha için: Birincisi, tavan taşınız çok sert olduğu anda... Özellikle şunu ifade etmek istiyorum: Madencilikte istediğinizde tavan taşınızın göçmesi istenir, çok sert olması istenmez, kontrolünüz altında göçmesini istersiniz; tabanın nispeten sert olmasını istersiniz, çünkü tahkimatlarınız... Hatta dünya uygulamalarında ana naklî unsurları tabandan yapılır. Buna karşılık, kömür 30 metre gibi bir kalınlığa sahip. Onun için, saha içerisinde gerçekten zor bir alan.

Soma'da, az önce bahsettiğim gibi, kömürün bulunuşu, özellikle demir yollarının yapılmasına denk geliyor. Devamında, 1913'te madencilik faaliyetleri başlıyor. Bu, sırayla, en son 1957 yılında Türkiye Kömür İşletmeleri Kurumuna ruhsatların devriyle birlikte madencilik faaliyeti yürütölmeye çalışılıyor.

Soma'daki mevcut rezerv miktarımız yaklaşık olarak 700 milyon ton. Bunun 150 milyonu "açık ocak" olarak tabir ettiğimiz alanlar, bunun da büyük bir miktarı yani 100 milyon tonluk miktarı, ilk planda gösterdiğim Deniş bölgesinde bulunan nispeten düşük kalorili kömürlerimiz. Soma'da yüzde 80'e varan bir yer altı rezervimiz var. Bu rezervimiz, özellikle Eynez sahasında yoğun olmakla birlikte yani kazanın olduğu alanın devamında, yüksek kalorili kömürler kategorisinde.

Kurumumuz olarak 1940'tan 2013 yılına kadar yaptığımız dekapaj ve kömür üretimleriyle alakalı bir bilgi arz edeyim. Açık ocaklardan 247 milyon, yer altından 104 milyon, toplamda 351 milyon ton kömür ürettik. Buna karşılık da 1 milyar metreküpe yakın, 910 milyar metreküp dekapaj yapıldı.

Bu slayt üzerinde şunu arz etmek istiyorum: Özellikle 2000 yıllarına kadar bizim yer altı madencilik kısmımız yani yer altı rezervimiz çok fazla üretilemedi. Oysa, Soma'da -madencilik- sürekli yer altı faaliyetleri vardı. Bu kapsam içerisinde, 2010 yılında yaklaşık olarak 600 bin ton üretim mertebesi vardı, bu kalan miktar açık ocaklardan sağlanıyordu. Nihayetinde de açık ocakların çok fazla ömrü kalmamıştı. Bu kapsam içerisinde yürütölen projelerle birlikte, 2013 yılı için Soma'da 12 milyona yakın, 11,7 milyon ton yer altından, 2,9 milyon da açık ocaktan olmak üzere 14 milyon ton kömür ürettik. Nihayetinde, Soma'da 15 milyon ton kömür üretme potansiyelimiz var, daha doğrusu, arzı var. Buna bağlı olarak eğer yer altından bu kömürleri üretmezsek açık ocaklardan üreteceğiz ve ilerleyen zamanlarda maliyet manasında dayanılmaz noktalara geleceğini düşünüyoruz.

Yine, Soma'yla alakalı, bir de projelerle alakalı bahsedeyim. Şu bahsi geçen alan, Deniş bölgesi. Burada 150 milyon ton civarında bir rezerve sahibiz. Burada, düşük kalorili kömürlerin termik santrale dönüştürölmesiyle alakalı olarak yapılan bir ihalemiiz var. Burada, altı senesi hazırlık olmak üzere, yaklaşık olarak 510 megavatlık bir termik santral yapılması öngörölüyor.

Devamında, şu alanlar, az önce bahsettiğim gibi, özellikle Eynez sahasında, şurası, bahsi geçen kazanın olduğu alan. İmbat Madencilik, yine, yeraltı madenciliği ve hemen yan tarafı da Demir Export firmasının bulunduğu alan.

Açık ocak faaliyetleri, arz ettiğim gibi; delme, patlatma, kömür üzerine açılması ve kömür üretimi şeklinde. Bu da açık ocaktan bir resim koymak istedim. Şurada delik makinesi. Bunun altında bizim 15 yordaküp arasında değişen elektrikli ekskavatorlerimiz

vasıtasıyla dekapaj malzemesi kazılıyor ve belirli boyutlarda, 100 “short ton” da dâhil olmak üzere, büyük iş makinelerimizle beraber taşınıyor, şurada da o kamyonumuzdan bir örnek.

Yer altı madencilik faaliyetlerimiz ise yer altı madenciliğinde özellikle, bir defa bir hazırlık yapıyoruz yani hazırlığımızın kastı şu: Kömüre ulaşabilmek için sürülen ve kömür üretimi boyunca elimizde olmasını yani hazır durmasını istediğimiz birtakım ana desandrelere dışında –desandre eğimli yol demek- bunun dışında kuyu, taban yolları ve nihayetinde ayak oluşumları var. Soma’da şu andaki mevcut durum itibarıyla kuyu uygulamaları bulunmamakta. Uygulamalar hep desandre. Bu desandrelere bağlı, bunların hep tavan taşında sürülmesi esas. Taban ve tavan yolları ve ayakların oluşumu, aynı zamanda, kömür üretimi -ilerleyen slaytlarda arz edeceğim- nakliyat sistemleri ve havalandırma sistemleri diye başlıklar oluşturabiliriz. Ana hazırlıklar, az önce belirttiğim gibi, belirli bir eğimde hazırlanıyor. Bunlardan da bir örnek sunmak istedim.

Soma’da şu anda teknik olarak çok farklı galeri, tahkimat şekilleri ve galeri açıklıkları var. Özellikle, yüksek kömür üreten alanların daha çok bu açıklık miktarı da yüksek oluyor. Bir örnek verirsem, 14 metrekareden daha yüksek alanlarda özellikle ana desandrelere sürülüyor. Ana yolların galeri boyutları, ana desandrelere göre nispeten biraz daha küçük oluyor.

Galeri açma yöntemi ise galeri açma makinesiyle yapılabilirdiği gibi, siz delme, patlatma ve yükleme olarak da yapabiliyorsunuz. Şu anda Soma’da mevcut galerilerimizden örnek vermek istedim.

Bu slaytı koymamın nedeni, özellikle makineleşmeyi ne kadar kullansanız bile nihayetinde şu bahsettiğimiz, “TH bağı” diye tabir ediyoruz, tahkimat malzemesi, bunların insan gücüyle hâlen koymak zorundayız.

Bu da özellikle bir ayak teşkiliyle alakalı bahsedeyim. Dünyada farklı üretim yöntemleri var. Özellikle, önce hazırlıkları yaparsınız, sonra kömür üretim başlangıç noktasına dönmek gibi, bunu “geri dönüşlü” diye tabir ediyoruz. Bunun dışında, “oda topuk” veya “ileri dönüşlü” diye farklı farklı tabirlerimiz var. Buradaki ana yollar, bu kısımlar, ayak teşkili bu. Bunun mekanize gösterip bu kapsam içerisinde kömürün üretilmesi hedefleniyor. Buradan da aynı şekilde, konvooya bant nakliyle birlikte yüzeye çıkarılıyor.

Şimdi, bu çalışmalarımızı Bahtiyar Hoca’nla -ismini burada kullandım- beraber yaptık, bize önerileri doğrultusunda ve bu önerileri hep uygulanmaya çalışılıyor muhakkak. Bunda şu var: Az önce belirttiğim gibi, tavan taşının muntazam göçmesinin sağlanması gerekiyor. Ayağın arkasında kalan kömürün hızlıca üretilip alanda hızlı hareket etmeniz gerekiyor. Yanmayla alakalı, yine, kızışmaları önlemeniz gerekiyor ve buna bağlı olarak da bitirdiğiniz alanlarda barajlanarak kül-su ikilisinin muhakkak alana verilmesi gerekiyor. Bunu bir gösterimle sunarken, burada, en üstteki şu 2,5-3 metre civarında, kömürümüzün en üst kısmı, şurası “man” tabir ettiğimiz alanlar. İlk ayağı burada teşkil edip bu kapsam içerisinde tavanın göçmesini sağlamaya çalışıyoruz. Metanlı bir ocak olması münasebetiyle göçertmeyi sağlamak zorundayız, çünkü “yalancı tavan” denilen bir tabir var. Tavan göçüyor gibi oluyor, göçmüyor, yukarıda sizin boşluklarınız oluyor. Orası sizin için her zaman metan açısından büyük bir problem. Onun için, özellikle 3 metre tutulup yukarının bir şekilde patlatılması sağlanıyor. O kapsam içerisinde, şu üst kısmı patlattıktan, bir şekilde göçerttikten sonra, bir 30 metre civarından sonra ikinci ayaklar teşkil ediliyor. Bu yaklaşık, dediğim gibi, Eynez kömürleri 25 ila 30 metre arasında değişiyor. İkinci ayak ve üçüncü ayakları teşkil ediliyor. Buradaki, yine 2,5 metrelik kısım tahkimatın önünden alınırken geri kalan 6 metre civarında kısım sa arkadan alınıyor, alınırken bir miktar taş karışıyor ama kömür bırakmama açısından, bir şekilde tutuşmaları önlemek açısından almaya çalışıyoruz. Bu, eğer, tek kat olsaydı, bu şekilde bir sistem, Tunçbilek’te böyle bir sistem kullanıyoruz. 3 metresi “ayna” tabir ettiğimiz kömürün, makinenin önünden, kalan miktarsa -bu 7 metre Tunçbilek’teki sahamız- 4 metresi de arkadan göçertmeyle ürettiğimiz kömürler.

Yer altı kömür üretimindeki ekipman olarak da tam mekanize, yarım mekanize ve klasik olarak 3 yöntem var. Bunları şöyle arz etmeye çalışayım: Tam mekanize sistemde “şilt” dediğimiz tahkimat tavan tutucular var. Bununla komplike olarak da konveyör aynı zamanda önünde kesiciyle birlikte... Sizin kestiğiniz kömür konveyöre düşer, konveyörle birlikte bu kömürün nakli sağlanır. Aynı zamanda, arkadaki kömürün de şurada açılan pencere vasıtasıyla yine konveyöre düşmesini sağlarsınız. Bu vesileyle de kömürü bantla yeryüzüne çıkarmış olursunuz. Soma’da, bahsi geçen ocakta tam mekanize sistem vardır, hatta ihale kapsamı içerisinde bizim bedelsiz olarak verilen iki takım, ayak takımı mekanize teçhizatın yanında, Slovaklardan da almış oldukları iki ayaklı mekanize sistem vardır.

Diğer bir tabir, üretim sistemi aparatı, yarım mekanize dediğimiz tabir. Yarım mekanizenin tam mekanizeden farkı, şu kesici yok. Siz, kömürü yine pikör ve kazmayla kazıp konveyöre düşürüyorsunuz, devamında o konveyörle bantla gidiyor ve böylelikle kömürü yüzeye çıkartıyorsunuz.

Klasik sistemdeyse esas unsur şu: Tavanı bir şekilde tutmanızı sağlamak. Burada da hidrolik direk, çelik sarma en son uygulamalarımız. Onlardan bir örnek de bu; bu, biraz daha eski, tamamen ahşap olarak kullanılan bir sistem.

Nakliyat sistemi olarak, insan nakli, malzeme nakli, bir de kömür nakli diye ayırdığımızda insan nakillerimiz monoray ve bant sistemiyle yapılıyor. Bu görüntü yine Soma'dan, Eynez sahasından, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığından da tescilli, insanların bantla yer altına getirildiği bir sistem.

Bunun dışında, Soma'da kömür nakliyle alakalı olarak, ayak içerisinde konveyör dediğimiz sistemlerden bant ünitesine kömür gelir, bantlarla yüzeye çıkar.

Malzeme nakilleriye, bu monoray ve kulikar sistemi... Monoraydan kastımız şu: Bir rayın üzerinde giden sistem. Kulikardan da kastımız şu: Bu, monoray tavandan giderken kulikar da tabandan giden sistem. Kulikarın malzeme taşıma kapasitesi daha fazladır ve mekanize teçhizatın kullanıldığı alanlarda bir yerde kullanma zorunluluğunuz var.

Havalandırma sistemiyle alakalı olarak, Soma şartları özellikle metanla alakalı tespitlerden önce "üflelemeli" tabir ettiğimiz bir alandı yani siz kirli havayı çekmekten ziyade o alana temiz hava üflemeyle birlikte alana temizliyorsunuz. Fakat, hem mevzuatımızdan kaynaklanan nedenlerden dolayı hem de metanın havadan daha hafif olması nedeniyle, boşluklara birikmesin mantığıyla birlikte emiciye dönüldü. Buradaki üfleme olduğu sistemlerde kömür yangınlarıyla mücadele ederken siz oksijeni ne kadar az verirsiniz yangın miktarını o kadar azaltırsınız. Nihayetinde, üflelemeli olduğu durumlarda ocak sıcaklığı o manada biraz daha yükseliyordu. Emici olduğu durumlarda ise sizin metanı bir şekilde dışarı atmanız gerekiyor, bu metanı atarken de yüksek hava miktarları kullanıyorsunuz.

Bu da yine orada bir firmanın çalışmasıyla alakalı olarak, Hocamın da bahsettiği, bir havalandırma planı. Burada tamamen paralel bağlı... Yani paralel bağdan kastımız şu: Ayak içerisinde dolaşan ve kirlenen hava bir sonraki ayağa gitmiyor, kastımız bu.

Soma'da yılların verdiği tecrübeyle birlikte, eskiden de aynı sistem kullanılıyordu, üretimi bitmiş alanlarda barajlanıp termik santral külüyle birlikte su verirsiniz, bu betonlaşmayı sağlar ve bu barajı güçlendirir; böylelikle o alanlarda hava sirkülasyonu olmaz; yanma, metanın oradan sızması gibi sorunları engelleyebilirsiniz. Bu da oradan bir örneğim. Genel ile anlatmaya çalıştım gelen talimatınız doğrultusunda.

Soma havzasında genel uygulamalarımızda da şu anda Karanlık Dere Yer Altı Ocağı dediğimiz, İmbat Madenciliğin çalıştığı, yaklaşık olarak yıllık 6 milyon ton kömürün üretildiği bir ocak. Aynı zamanda Eynez Yer Altı Ocağı -şu anda kazanın -maalesef- olduğu ocak- Işıklar Yer Altı Ocağı, Ata Bacası diye tabir ettiğimiz ocaklarda 13 Mayıs öncesinde üretim yapılıyordu.

Eynez Doğu olarak tabir ettiğimiz, az önce planda Demir Export'un çalışma alanı diye gösterdiğim alanda bir kömür üretim faaliyeti yapılmıyor, şu anda hazırlık faaliyetleri yürütülüyor, 2015'in başlangıcı itibarıyla -termoprogram ona göre düzenlenmiş- kömür üretim faaliyetlerine başlayacak. Bir de bununla alakalı nispeten sadeleştirmeye çalıştığım bir plan. Şu kısım İmbat'ın çalışma alanı, kazanın olduğu ocak ve Demir Export'un faaliyeti, şu anda da şu ana hazırlıklar kısmı sağlanıyor.

İş kazalarıyla alakalı olarak benden sonra konunun daha uzmanları zaten bahsedecekler. Sadece burada Türkiye'de kömür madenciliği, tüm madencilik ve tüm iş kollarıyla alakalı bir istatistiği paylaşmak isterim. Ortalama olarak tüm iş kollarında 73 bin kaza olurken, bunun madencilığe düşen kısmı 7.800, kömür madenciliğine düşen kısım ise maalesef 6.900.

Ölümlü iş kazaları olarak aynı şekilde istatistiki rakamlarımız var. TKİ olarak iş kazalarımız var. TKİ'deki iş kazalarımızda kaza yeri olarak bunlara bağlı yıllık ortalamalarımız var. Bizim yer altı madenciliğini Tunçbilek dışında başka bir yerde yapmamamız nedeniyle yer altı kazalarımız çok fazla yok. Daha çok açık ocak kazaları görülüyor ve bu kazaların sebepleri bu slaytında belirtilmiş.

TKİ'deki, yine aynı şekilde, uzuv kaybıyla sonuçlanan kaza istatistikleri. Bu da ölü ve yaralı olarak iş kazası istatistiklerimiz var; 2013'te 1 tane var yer üstünde, yer altında da yok.

Aynı şekilde, bu bilgiler resmî olarak bize ulaşmamakla birlikte, istatistik olarak yine vermek istiyorum: Çalışan firmalardaki kaza miktarları yani yer altında İmbat'ta 2013'te 2 tane, Uyar'da 2 tane, Soma Kömür İşletmeleri A.Ş.'de 3 tane gibi istatistiki bilgilerimiz var.

Arz ederim.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Teşekkür ederim Ali Bey.

Üçüncü konuşmacımız Hüseyin Bey.

Buyurun.

İŞBAŞMÜFETTİŞİ HÜSEYİN OKUYUCU - Sayın Başkanım, değerli Komisyon üyeleri; ben de İş Teftiş Kurulu Başkanlığı adına hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Bize de dün itibarıyla bir talimat ulaştı Komisyonunuza iş sağlığı ve güvenliği ve çalışanların sosyal haklarıyla ilgili bir bilgilendirme yapılması yönünde. Biz de slaytta gördüğünüz gibi bir planlama üzerinden hızlı bir şekilde 2 tane sunum size arz etmeye çalışacağız.

İş Teftiş Kurulu Başkanlığımız da, malum, bugünlerde kaza sonrası çok fazla bahsedilen bir teşkilat olduğu için kısa bir şekilde önce faaliyetlerimiz ve görevlerimizle ilgili bir bilgilendirme yapmak istiyoruz. Daha sonra, madencilikle ilgili özelde iş sağlığı ve güvenliği faaliyetlerimiz, mevzuat, Soma havzasındaki genel faaliyetler, kazanın olduğu ocaktaki durum ve kaza sonrası şu anda orada devam eden faaliyetlerimiz. Kısaca, iki tane sunumumuzun özeti bunlar.

Teftiş Kurulu Başkanlığımız, yansıda görüldüğü üzere, Bakan adına, Çalışma Bakanlığında görev yapmakta olan 5 grup başkanlığına dağılmış, bu haritadaki renkler her bir grup başkanlığının görev sahasını göstermekte. En büyük grubumuz Ankara. Onun dışında, İstanbul, Bursa, İzmir ve Adana grup başkanlıklarımız var. Toplam müfettiş sayımız 958. Kurulda iki çeşit müfettişimiz var. Bunların 412'si bizim "işin yürütümü" dediğimiz, çalışma süreleri ve ücretler ağırlıklı teftiş ve inceleme yapan arkadaşlarımız. 546 tane de iş sağlığı, güvenliği yönünden teftiş yapan müfettişimiz var. Bu 546 kişi mühendislik fakültesi formasyonlu. Mevzuatımızda tıp doktoru da olabileceği var ama son hekimimiz geçtiğimiz sene emekli oldu. Şu anda tıp doktorumuz maalesef yok. Onun dışında, muhtelif mühendisliklerden, işte, maden, inşaat, makine, elektrik, hemen hemen bütün mühendislik dallarından müfettişimiz var.

Şimdi, iş teftişin çok kısa bir şekilde tanımını yapmak isterim. Çalışma hayatıyla ilgili mevzuatın uygulanmasının devlet tarafından izlenmesi, denetlenmesi ve teftiş edilmesi. Bunun yasal dayanakları da... ILO'nun, Uluslararası Çalışma Örgütü'nün 81 sayılı Uluslararası Çalışma Sözleşmesi var, bizim de onayladığımız, taraf olduğumuz bir sözleşmedir. Uluslararası standartları olan bir meslek. Yani bizde, kamuda cumhuriyetin ilk tarihlerinden, hatta daha öncesinden aslında müfettişlik mesleği hep bilinegelir. Ama, iş teftişi, iş müfettişliği aslında bunun dışında, bizim geleneğimizde olmayan ve dışarıdan alınan bir meslek türü ve standartları var, ILO'da da standartları var, Avrupa Birliğinde de standartları var. Biz de özellikle 2009 ve 2010 sonrası, Avrupa Birliği uyum süreci sonrasında faaliyetlerimizi ILO'nun ve Avrupa Birliği'nin standartlarıyla uyumlu hâlde yürütmeye çalışıyoruz. Bununla ilgili detay bilgileri birazdan yine arz etmeye çalışacağım.

Teftiş konularımız: Başta arz etmeye çalıştım kısaca ama belki detaylı burada bir kere daha söylemek lazım. Çalışma süreleri, ücretler, iş sağlığı, güvenliği, çocuk ve gençlerin çalıştırılması, kayıt dışılık, işsizlik, istihdam gibi çok geniş bir alanda teftiş yapıyoruz. Bunun yanında, 665 sayılı KHK'yla beraber Bakanlığımız İdari Teftiş Kurulu da kapatıldı, bize devredildi daha doğrusu. Son iki yıldır idari yönden de Bakanlığımızın bağlı ve ilgili kuruluşlarını ve merkez teşkilatını idari yönden denetim ve teftişini de biz yürütüyoruz. Ek bilgi olarak söylemekte fayda var.

Az önce bahsettiğim, hem ILO'nun hem Avrupa Birliği'nin iş teftişi konusunda iki temel yaklaşımı var. Bunlar biraz teorik olacak, kusura bakmayın ama bilinmesinde fayda var. Biri tepkisel biri de önleyici. Tepkisel dediğimiz, bizim bir talep üzerine yaptığımız incelemeler, iş kazası olabilir, şikâyet olabilir, ihbar olabilir. Önleyici dediğimiz de birtakım değerlendirmeler sonunda en riskli sektörler hangileri, nerelere gitmemiz lazım, nereleri önlemek daha önemlidir bizim açımızdan, değerlendirmeleri sonucunda bizim kendi yaptığımız programlar çerçevesinde yürüttüğümüz teftişler. Bu da az önce bahsetmeye çalıştığım Avrupa Birliği ve ILO normlarıyla uyumlu. Avrupa Birliğinde "Kıdemli İş Müfettişleri" diye bir teknik komite var, Avrupa Birliği Komisyonunun alt teknik komitesi. Burada da bu önleyici yaklaşım üzerinden zaten Avrupa Birliği de diğer gelişmiş Batı ülkeleri de teftiş sistemlerini, iş teftişi sistemlerini götürüyorlar. Biz de dediğim gibi, aynı doğrultuda faaliyetler yapmaya çalışıyoruz.

Bu kapsamda, ön önemli unsurlardan bir tanesi sosyal taraflarla beraber hareket etmek. Programlı dediğimiz teftişlerde, önleyici dediğimiz teftişlerde biz her sene ocak ayında bütün taraflara ilan ediyoruz. Şimdi, bu kamuoyuna da biraz yanlış anlatılıyor, işte, "Haber veriyorlar." vesaire gibi. Teftiş planlaması programının o sektöre ilan edilmesini yapıyoruz, evet ve bunu basın toplantılarıyla yapıyoruz. Bütün ilgili tarafları çağırıyoruz, sektör temsilcilerini çağırıyoruz, odaları çağırıyoruz, diyoruz ki: "Sizin sektörünüzde şu alanlarda sıkıntı var ve biz bununla da ilgili önümüzdeki sene veya iki sene boyunca -planlamaya göre- teftiş yapacağız." Böylelikle biz daha oraya gitmeden işverenlerin -ki muhatap burada, çalışma hayatının bütün mevzuatının muhatabı işverenlerdir- kendiliğinden bir şeyler yapmasını istiyoruz. Bu haberli teftiş anlamına gelmiyor. Somut iş yerine giderken haber verilmiyor ama teftiş programıyla ilgili yıllık yapılan programlamada hem kamuoyunun bilgilendirilmesi adına hem de dediğim gibi, işverenlerin biz daha gitmeden bazı şeyleri kendiliğinden yapmaları adına çünkü bizim nihai amacımız iş yerini daha iyi hâle getirebilmek. Özellikle 2009-2010 sonrası faaliyetlerimizde bunu her sene hemen hemen yapıyoruz.

Bunun dışında, yayın faaliyetlerimiz var ki iki tane kitabı zatiîlilerinize sunduk Sayın Başkanım ve değerli üyeler. 2012 Yılı Yeraltı ve Yerüstü Maden İş Yerlerinde Teftiş Değerlendirme Raporu'muz bir tanesidir. Bir tanesi de 2011 yılında yayınladığımız "Madenlerde İş Sağlığı, Güvenliği Yönünden Nasıl Bir Yol İzlenmeli?" bir rehber. Çok derinlikli olmayabilir ama temel konuların yer aldığı bir kitaptır.

Bizim 2012 yılı teftiş raporumuzun, o değerlendirme kitabımızın sonuç kısmını özellikle dikkatinize sunmak isterim. Şu anda kamuoyunda söylenen, "Madenlerde ne tür eksiklikler var? Nelerin daha iyi olması gerekir?" sorularının cevaplarını orada bulabilirsiniz. Bunu "Biz demiştik." demek için söylemiyorum, sürekli bu sorunlarla biz baş etmeye çalışıyoruz, bunun üzerinde her gün uğraşıyoruz. Ama, maalesef, güvenlik kültürüyle ilgili, ülkede çok ciddi sorunlarımız var. Belki soru-cevap kısmında biraz daha açılabilir. Çok da vakit almak istemediğim için devam ediyorum şimdilik.

Teftişe başlamada uyulacak esaslar: Az önce teftişin kendisinin, programlı teftişin kendisinin ilan edilmesiyle iş yerine somut olarak gidilmesi arasındaki farkı vurgulamaya çalışmıştım. Burada yansıda somut, münferit iş yeri üzerinden onu tekrar vurgulamayı ihtiyacı hissettik. Ve müfettişlerin iş yerine gittiğinde her yere gidip gitmemesi konusu. Bu da tamamiyle bir kafa karışıklığı olduğunu düşünüyoruz biz. Şimdi, bir iş yerine sadece iş müfettişi gitmiyor. Birçok alandan, devletin farklı kurumlarından denetim elemanları gidiyorlar. İş sağlığı, güvenliği için giden arkadaşımız oraya mutlaka giriyor. Ama, onun dışında giden diğer kurumlardan, bizim diğer arkadaşlarımız olabilir, "sosyal müfettiş" dediğimiz, işin yürütümü yönünden gidenler olabilir, sigortadan giden olabilir, denetmenler, müfettişler, Maliyeden olabilir, Ormandan olabilir, belediyeden olabilir; muhtelif bir sürü denetim elemanı var. Bunların hepsi ocağa girmez. Ocağa girenler sadece iş sağlığı ve güvenliği müfettişleri ve onlar girerler. Onlar girmiyorsa zaten işlerini yapmıyorlar demektir. Bunu da çok açık söylüyoruz. Bizim arkadaşlarımız, özellikle madenlerde -çok tehlikeli yerler olduğu için- o riski zaten almazlar. O müfettiş oraya iş güvenliği için gittiyse ocağa mutlaka giriyordur. Özellikle, bunun da altını çizmek isterim. Ve muhtelif, teftiş esnasında gerekli gördüğü kişilerle görüşüp bilgilerini alıyorlar.

Şu yansı üzerinden bir değerlendirme, çok kısa bir değerlendirme, bizim teftiş rakamlarımız ve yaptırımlarımızla ilgili. Özellikle, 2009-2010 sonrasına dikkatinizi çekmek isterim. 2010'daki kapatma, durdurma rakamlarına bakılırsa biz bundan önce çok az sayıda durdurma, kapatma yaparken 2010'da 300'lü, 400'lü, 500'lü rakamlara çıkmaya başladı teftişlerimizin sonucunda. Artık hiçbir şekilde özellikle, tehlikeli iş yerlerinde durdurmadan kesinlikle çekiniyor ve bu işlem hiçbir tereddüt olmadan uygulanıyor.

Bir sonraki sunumda arkadaşım madenlerdeki özel uygulamaları anlatacak, istatistikleri verecek. Bu, genel tablodur, bütün iş yerleriyle ilgilidir. Şu anda haziran ayında da dâhil olmak üzere madenlerde de, diğer önemli sektörlerde ki inşaat diğer sorunlu sektör de... İnşaat da, maden de bütün dünyada diğer sektörlerle kıyaslandığında 5 ila 10 misli fazla ölümün ve kazanın olduğu sektörlerdir. Ve tekrar bizim güvenlik kültürümüzün ben altını çizmek istiyorum. 1992 kazası Kozlu'da oldu, şu anda alt işverenlik de haklı olarak unsurlardan biridir belki, değerlendirilmesi gerekebilir ama tek sebep değildir. Hep tek sebep, bir sihirli değnek gibi tek bir sebep aranıyor, böyle bir şey yok, maalesef yok, keşke olsa. Kozlu'daki kaza devletin elindeyken oldu. Orada 262 kişi öldü. Bugün mesela "Alt işverenlik kalksaydı kaza olmazdı." yaklaşımı, doğrudur, alt işverenliğin mutlaka bizim kitabımızda da var yanlışlıkları, o 2012 değerlendirme kitabında ama bir tek sihirli sebep arayıp "Ondan ötürü kaza oldu." demek bundan sonraki kazalarla ilgili alınacak tedbirleri önüyor. Bu, çok temel bir yaklaşım. Güvenlik kültürünü geliştirmek lazım. Bu da biraz çok boyutlu, eğitiminden, davranışından... Çünkü kazalar yüzde 80 davranıştan meydana geliyor iş kazaları, yüzde 20 de tehlikeli durumdan meydana geliyor. Siz doğru davranmasını garanti edemiyorsunuz Sayın Başkanım, iş yerinde hiç kimsenin. Sizden sonra oradaki sistemin doğru yürüyeceğini garanti edemiyorsunuz.

Çok fazla vaktinizi almamak için hemen hızlı bir şekilde ikinci sunumumuza geçiyoruz: Müfettiş Arkadaşım Mustafa İlkan Özer madenler özelinde iş sağlığı, güvenliğini anlatacak.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Teşekkür ediyoruz.

İŞ MÜFETTİŞİ MUSTAFA İLKAN ÖZER - Sayın Başkanım, sayın milletvekillerim; hepinize saygılarımı sunuyorum. 2002 yılından bu yana iş teftiş sisteminin içerisindeyim. Meslek hayatıma İzmir Grup Başkanlığında başladım ve beş yıl boyunca adı geçen bölgede birçok teftiş faaliyetinde bulundum.

Sizlere yapacağım bu sunumda öncelikle Türkiye'mizdeki madencilik yapısını anlatmak istiyorum. İşçilik yapısıyla, iş yeri sayısıyla, iş kazalarıyla bir genel bilgi vermek istiyorum. Anadolu coğrafyamızda 90 çeşit farklı mineralimiz var ve bunların 60'ı ancak ekonomik olarak işletilebilecek bir durumda. Anadolu coğrafyasının farklı bir özelliği var, 3 kıta arasına sıkışmış, hareketli bir coğrafya. Bu nedenle bizim ülkemizde var olan rezervlerimiz çoğunlukla süreklilik içermeyen, çok kırıklı, çok faylı bir yapıya sahip ve büyük

anlamda rezerv birikimine neden vermeyen bir jeolojik yapıya sahip bir coğrafyada yaşıyoruz. Ülkemizde çok büyük rezervler var buna rağmen. Bor, hepinizin bildiği bir rezervimiz, dünya üzerinde bor rezervlerinin en yüksek olduğu ülke Türkiye. Mermer, feldspat, manyezit, antimon, barit ve trona gibi minerallerde büyük rezervlerimiz var. Krom, kil, kömür, altın, gümüş, zeolit ve pomza gibi minerallerde ise hatırı sayılır rezervlere sahibiz.

Nasıl bir işyeri sahibine, işyeri profiline sahibiz madencilik alanında? Avrupa Topluluğunda Ekonomik Faaliyetlerin İstatistik Sınıflaması'na göre madencilik 5 ana faaliyet grubunda takip ediliyor ve Sosyal Güvenlik Kurumu kayıtlarına göre biz bu bilgileri alıyoruz. 5 ana faaliyet grubu var madencilikte. Bunlar kömür ve linyit çıkartılması, ham petrol ve doğal gaz çıkarımı, metal cevheri madenciliği, diğer madencilik ve taş ocakçılığı ve madenciliği destekleyici hizmet olarak yer alıyor.

Kömür ve linyit çıkartılması faaliyet grubunda 722 işyeri var, Sosyal Güvenlik kurumunun son açıkladığı 2014 Şubat ayı verilerine göre ve madencilik alanında da toplamda 6.537 işyerimiz var.

Yapmış olduğumuz teftişlerde elde ettiğimiz sonuçlara göre bunların yaklaşık 175 tanesi -artı, eksi 5 fark ediyor- yer altı kömür işletmesi olarak faaliyetini sürdürüyor. Ne kadar işçimiz var bu iş yerlerinde, madencilik alanında, madencilik sektöründe ne kadar çalışmamız var? Gene 2014'ün Şubat verilerine göre 140 bin 268 çalışmamız var madencilik sektöründe toplam. Kömür ve linyit çıkartılması -tabii, yer altı ve yer üstü ocaklarını kapsıyor- 49 bin 131, yani yaklaşık üçte 1'ini kömür ve linyit çıkartılması faaliyet grubu oluşturmuş durumda.

İş kazalarına hemen geçelim ülkemizdeki. Sayın Başkanım da az önce iş kazalarından bahsettiler, ülkemizdeki güvenlik kültüründen bahsettiler. Yıllar itibarıyla gelişimi nasıl olmuş, nasıl rakamlarla bizim karşımıza çıkmış? 1995'ten 2012 yılına kadar geldiğimizde önce bir işçi sayısı açısından bakalım: Kayıtlı 4 milyon 410 bin işçimiz var iken, 2012'de -Sosyal Güvenlik kurumu çünkü kaza istatistiklerinde en son 2012 yılında güncelledi- 11 milyon 939 bin işçimiz vardır, bu rakam şu anda 13 milyonun üzerinde. İş kazası sayısı 80 binli, 90 binli rakamlardan 70 binli rakamlara gelmiş bu kadar zaman içerisinde. Meslek hastalığı rakamlarımız da gene yansıda var fakat yıllar arasında bu iş kazası sayısını bir karşılaştırabilmek için bir yüz binde ölçü değeri kullanılır. Yani 100 bin işçi başına düşen iş kazası sayısı nedir? 100 bin işçi başına düşen ölüm sayısı nedir rakamları her zaman istatistik veri olarak alınır. Uluslararası Çalışma Örgütü de kendine üye ülkelerden bu istatistikleri ister. Biz de oraya bu istatistikleri veririz. Bu 100 binde iş kazası oranına baktığımızda 1995'te 1.900'lü rakamlarda iken, 2010, 2011, 2012 yıllarında binin altına düştüğünü görüyoruz, 620'li rakamları görüyoruz, iş kazası sıklığını. Ölüm oranına baktığımızda ise yüz binde 18, yüz binde 25, 28 gibi rakamlardan çok stabil olmasa da bir düşüş eğilimi içerisinde olduğunu ve son kayıtlarda, 2012 yılında 6,23'e düşmüş olduğunu görüyoruz. Tabii, bu Türkiye'deki tüm sektörler üzerinden yapılan bir değerlendirme, birazdan madenciliğe de geleceğim.

Grafik olarak göstermek biraz daha herhâlde somut bir şey hâline getirecektir. İşçi sayısı 4 milyondan 12 milyona kadar yükselmiş. İş kazası, 100 bin işçi'de iş kazası oranı 1.900'li rakamlardan 600'lü rakamlara doğru gerilemiş. Yıllar itibarıyla 100 bin işçi'de iş kazasına bağlı ölüm oranı da bir düşüş eğilimi göstermiş.

Peki, maden sektöründe durum nasıl? Yani tüm sektörlerde durum böyleyken maden sektörlerinde 2003 yılında yaklaşık 80 bin işçimiz varken, son rakamı az önce de verdim, 140 bin, 2012 senesinde de 141 bin çalışmamız varmış. İş kazası sayımız da 6.400'den 9.900'lü rakamlara gelmiş. Ölüm rakamlarımızı da görüyoruz. Aynı değişikliğin, değişkenliğin yani tüm sektörlerdeki o düşüş eğrisinin madencilik sektöründe olmadığını görüyoruz kaza istatistiklerinde. 100 bin işçi'de iş kazası oranına baktığımızda yıllar itibarıyla neredeyse sabit gitmiş olduğunu görebiliyoruz.

Madencilik sektörünün en sorunlu bölümü olan kömür ve linyit çıkartılması faaliyet grubuna ait tablolar da burada, bir sonraki slaytta çok daha açık bir şekilde görülecek. Yıllar itibarıyla açık renkli gösterdiğimiz sütun tüm sektörlerde meydana gelen iş kazası istatistikleri 70 binli, 80 binli rakamlarda ve 2003 ile 2012 yılları arasında tüm kazaların yüzde 10,8'i maden sektöründe gerçekleşmiş ve bu kazaların da yüzde 90'ının üzerindeki kazalar kömür ve linyit faaliyet grubunda gerçekleşmiş.

Şimdi, işçi sayısı açısından da karşılaştırdığımızda yani 13 milyon işçi var, bu işçilerin yaklaşık 50 bini kömür ve linyit çıkartılması faaliyet grubunda ama kazaların yüzde 10'u burada. Yani son derece riskli bir sektörde bir çalışma yapılıyor. Az önce de Başkanım belirttiler, bu 2010 senesinde hazırlanan madenciliğin sorunlarının araştırılmasıyla ilgili komisyon raporumuzda da yer alır. Hemen hemen her ülkenin bu kaza istatistiklerine baktığınızda madencilik sektörünün kaza istatistiklerinin diğer sektörlerle oranla bir 5 kat fazla olduğunu görürüz ama o ülkelerin güvenlik kültürü, o ülkelerin genel iş kazası eğiliminin 5 katıdır, bizde de hemen hemen odur, bazı seneler 10 katına çıkar ama genel eğilimimiz bizde de yüksek olduğu için maalesef madencilik konusundaki sorunlar daha fazla gündeme geliyor.

Sosyal Güvenlik Kurum istatistikleri yıllık olarak veriler veriyor. Ben 2004 ile 2012 arasındaki sekiz yıllık bir dönemdeki kaza istatistiklerini derledim. Bu sekiz yıl boyunca toplam 73 bin 400 kaza meydana gelmiş ve bu kazaların yüzde 88'i kömür, linyitte olmuş. Bu sektörde gerçekleşen ölümlerin yüzde 53'ü kömür ve linyit çıkartılması faaliyet grubunda gerçekleşmiş. Bu slaytı koymamın bir diğer sebebi var, özellikle diğer madencilik ve taş ocaklığı faaliyet grubunda kazaların yüzde 6,39'u, yüzde 6,4'ü meydana gelmişken, ölümlerin yüzde 33'ü meydana gelmiş. Yani madencilik, kömür ve linyit faaliyet grubundan çok daha riskli bir yapıya sahip ama ölümler tek tek olunca maalesef bizim gündemimize çok fazla yerleşmiyor. Biz oralarda da teftişlerimizi yapıyoruz ancak kömür ve linyit faaliyet grubu her zaman bizim için çok daha öncelikli oluyor.

İş kazaları genel açısından baktığımızda da aslında her yıl biz ülkemizde 3 tane Soma faciası yaşıyoruz. Yani bu bir kaza oldu 300 kişi öldü ama bizim ülkemizde her yıl yaklaşık 900-1.000 kişi iş kazası sebebiyle hayatını kaybediyor ve 3 tane Soma kazasına eşit rakamlardır.

Ülkemizdeki büyük iş kazası istatistiklerini buraya aldık. Bunun sebebi de özellikle en büyük kazalar bizde Soma kazasının iklimini hep yaşattı. 1983 yılında Armutçuk'ta 103 vatandaşımızın hayatını kaybettiği, grizu patlamasıyla kaybettiği kazadan sonra karbonmonoksit maskesi mevzuatımızın içerisine girdi. O iklim içerisinde çözümü karbonmonoksit maskesinde bulduk. Yani "Karbonmonoksit maskesi olsaydı biz bu kazaları önleriz." anlayışına geldik ama önlemedi. 1992 yılında gene çok büyük bir faciayla karşılaştık? Neydi o? Kozlu'daki kazamızı. O kazadan sonra da Türkiye Taş Kömürleri Kurumu çok büyük maliyetlerle—ki o zaman çok büyük paralardı—merkezî izleme sistemleri getirdi ve kurdu ocaklarına ama o da önlemedi, 2010 senesinde Türkiye Taş Kömürleri Kurumunda merkezî izleme sistemi varken gene 30 tane çalışmamız hayatını kaybetti. Gene yakın zamanda hatırlayacağımız Dursunbey, Afşin Elbistan'daki yer üstü ocağındaki kazamız kaydedtiğimiz büyük kazalar.

Peki, madenlerdeki iş kazalarının nedeni ağırlıklı neler? Hem yer altında hem yer üstünde ağırlıklı olarak göçükler ilk sırayı alıyor. Grizu patlaması çok önemli bir sebep, gaz zehirlenmesi sonucu ölümler yaşanıyor, patlayıcı madde kullanımında sıkıntılar var, elektrik kullanımında, elektrikli tesisatların kullanımında sıkıntılar var ve düşmeler ağırlıklı olarak bu kazaların sebebi olarak karşımıza çıkıyor. 2010 yılında, değişik bir iş teftişi anlayışına geçmeyi benimsedik ve yer altı kömür madenlerinde ve madenlere yönelik olarak yeni bir teftiş politikasını benimsedik. Bu politikamız, şunun üzerine kurulu: Yer altı kömür madenciliği yapan işletmelere yılda en az iki defa gideceğiz ve yer altı kömür madenciliğinin özelliklerini bilerek gideceğiz. Yansıda yer alan bu ifadelerimiz 2010 yılına ait yer altı kömür ve yer üstü madencilik faaliyetini yapan işletmelerin genel hâlini gösteren, bizim teftiş raporlarımızdan çıkan sonuçların değerlendirmeleridir.

Maden işletmeciliği çok büyük yatırımlar gerektiren faaliyetler olmasına rağmen çok küçük işletmelerle de karşılaşabiliyoruz ve işletmecilerin özellikle maden işverenlerinin yatırımlarını sınırlayıcı bir etkisi oluyor. Hem linyit ocaklarında yer altı hem de taş kömüründe nedense "bizde metan bulunmaz" diye bir yaygın anlayış var—özellikle havza hâlinde işte Trakya bölgesinde olsun, Ermenek bölgesinde olsun ki oralarda da çok ciddi kazalar yaşanmış olmasına rağmen metanla ilgili—metan olmadığına dair yaygın bir düşünce var. Yer altı kömür ocaklarında ikinci bir kaçış yolu yok, tekrar altını çiziyorum, 2010 yılında bu teftiş anlayışımıza başladığımızdaki değerlendirmelerimiz. Yer altı ocakları doğal havalandırma akımı ile havalandırıyorlar ve dolayısıyla yaz kış farklarında hatta geceyle gündüz değişikliklerinde dahi sıcaklık farkları ocak içi havasının dengesini son derece olumsuz etkiliyor. Havalandırma sisteminin sürekliliğini sağlayacak yedek bir enerji kaynağı yok, yedek bir havalandırma grubu yok. Makine tesisatlarımızda yetersizlikler var, elektrikli ve mekanik ekipmanlar bir patlayıcı ortamda kullanılmaya uygun değil, ocak gazlarını ölçecek yeterli miktarda gaz ölçüm cihazları yok, ocaklarımızda merkezî izleme sistemleri yok, acil kaçışlarda kullanabileceğimiz kurtarıcılarımız yok, hâlâ ocaklarımızda sigara içiliyor işçilerimiz tarafından, bazen işverenlerimiz tarafından, bazen—altını çiziyorum—mühendislerimiz tarafından ve yeterli miktarda eğitilmiş personelimiz, çalışmamız yok.

Tüm bunların üzerine, 2010 yılında bir değerlendirme yaptık ve sahaya çıktık. Nerele gittik? Soma'ya gittik, Zonguldak'a gittik, Trakya bölgesine gittik ve bir maden iş yerinde iş kazalarından kaynaklanacak cezaı, hukuki sorumlulukları işledik, devlet, işveren, işçi görev ve sorumluluklarını işledik, iş sağlığı ve güvenliğinin genel prensiplerini anlattık. O tarihe kadar yapmış olduğumuz teftiş verilerini oradaki işverenlerimizle, iş güvenliği uzmanlarımızla paylaştık ve maden sektöründeki iş teftişi politikamızı ve hocamın az önce altını çizdiği, bizim de kitabımızda gene hocamızın öğrencilerinden ve hocamla beraber çalışma yapan metan drenajı konusunda bilgilerimizi aktarmak istedik ve paylaştık.

Yayınlarımızı hazırladık, önünüzde. Yer altı ve yer üstü maden işletmelerinde rehberlerimiz var, orada herhangi bir yer altı kömür işletmesinde uyulacak hemen hemen bütün kurallar var. Acil kaçışa ilişkin planlamalar var, kullanılacak kişisel koruyucu

donanımlara ilişkin çok ciddi ve güzel bilgiler var, değerlendirilecek bilgiler var. Uluslararası 19'uncu İş Sağlığı ve Güvenliği Dünya Kongresi düzenlendi ülkemizde. 2011 senesinde, çok yoğun ilgi gördü bu kitabımız bizim, üniversitelere gönderdik, sosyal taraflarla paylaştık kitabımızı.

Tüm bunlardan hareketle, teftiş politikamızın içerisine birtakım kırmızı çizgiler yerleştirdik. Ne dedik? Eğer bir yer altı kömür ocağında ikinci bir bağlantı yok ise eğer o ocağın mekanik bir havalandırması yok ise, bir yedek havalandırma sistemi yok ise, yedek enerji kaynağı yok ise, patlamaya karşı korunaklı yani "exproof" ekipmanları yok ise, merkezî izleme sistemi yok ise, solunum ve canlandırma ekipmanları yok ise, yer üstü ocakları için de kademe yükseklikleri uygun değil ise bunların her biri bizim için tek tek o iş yerindeki faaliyetleri durdurma sebebimizdir, bunları deklare ettik ve teftişlerimizin tamamında bunlar bizim için kırmızı çizgilerimizi oluşturdu. Birazdan bunların etkilerini ve sonuçlarını da anlatacağım.

Kabaca neye bakıyoruz biz teftişlerimizde? Öncelikle, o iş yerinin bir iş sağlığı, güvenliği organizasyonu olup olmadığına, bir iş sağlığı güvenliği politikasının yerleşip yerleşmediğine, risk değerlendirmesi yapıp yapılmadığına, eğitimlerin verilir verilmemesine, işverence yerine getirilmesi gereken denetim ve gözetim faaliyetinin yapıp yapılmadığına, orada iş güvenliği uzmanı ve iş yeri hekimlerinin görevlendirilip görevlendirilmediğine ve makine tesisatının uygunluğuna bakıyoruz. Tahkimat bizim için son derece önemli, havalandırma son derece önemli, acil kaçışlar son derece önemli, kişisel koruyucular son derece önemli, patlama ve yangın son derece önemli, bu teftişlerimizde nakliye gene son derece önemli unsurlar.

Peki, bu kırmızı çizgilerimizin etkisiyle ne tür rakamlara ulaştık? Şimdi, bir şeyin daha altını çizerek söylemeye çalışıyorum. Bu rakamlar bizim İş Teftiş Kurulunun ne kadar çalıştığının göstergesi olarak sunduğumuz rakamlar değil. Yer altı kömür iş yerlerimizin ne durumda olduğunu göstermek üzere koyduğumuz rakamlar. 2010 ve 2011 senesinde bir yer altı kömür ocağının en temel gereksinimi yani en ilkel madencilik dönemlerinde bile olması gereken bir çift bağlantı yolu yani bir işçinin yer altında herhangi bir noktada bulunduğu anda en az ikinci bir kaçış yolunun, çıkış yolunun olması gerekliliği üzerine yaptığımız teftişlerde 41 tane yer altı kömür ocağında bundan bulunmadığını tespit etmişiz. 53 iş yerinde "exproof" ekipmanının olmadığını, 46 iş yerinde merkezî izlemenin olmadığı, 14 iş yerinde gaz ölçüm cihazının olmadığı, 23 iş yerinde mekanik havalandırmanın olmadığını tespit etmişiz. 2012 yılında, gene bu durdurma sebeplerimiz devam etmiş ve çift bağlantı yolu olmayan 22 iş yeri tespit etmişiz ve bu durdurmamızı uygulamışız. Bir şey daha söylemek istiyorum. 2010-2011'de, çift bağlantı yolundan iş yerinin faaliyetini durduruyorsunuz. Faaliyet durdurulması bizim İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu uyarınca şudur: İlanihaye kapısına bir kilit vurma değildir, gerekli güvenlik önlemlerini almak için bir sınırlayıcı faaliyettir, üretim yapmasını engelleriz, üretim yapması yasaklanmıştır sadece bu hayati tehlikeyi giderme faaliyetini yerine getirebilir. Şimdi, 2010-2011'de durdurduk faaliyetini, 2012'deki teftişimize gittik, aynı noksanlığı bir daha yakalıyoruz yani bu noksanlığın kalıcılık etkisi, sürekliliği sağlanamıyor maalesef, tek bir teftişle, ikinci teftişle ya da yıllar boyu süren teftişle iş yerlerine bu yansıtılmıyor yani hâlâ noksanlıkları ve mevzuata aykırılıkları görebiliyoruz. 2013'te, gene 20 tane iş yerinde bu çift bağlantı yolunu ve diğer noksan hususları karşılamışız.

Az önce Başkanım, gene size tüm iş yerlerine ait yıllar itibarıyla teftiş bilgilerimizi verdiler, ben onun akabinde madencilik iş kolunda 2005'ten 2014 Nisan sonuna kadar yaptığımız teftişlere ilişkin bilgileri vermek istiyorum. Hemen hemen her yıl, yeterli sayıda teftiş yapmaya gayret ediyoruz. Elimizde 64 tane şu anda bu teftişleri ana hatlar olarak yürütebilecek iş müfettişi var, bunlar maden mühendisi ve jeoloji mühendisi niteliklidirler ve 1.300-1.400 arasında giden teftişlerimiz vardır. Ancak, son dört yılda bu kararlılığımız, bu teftiş politikamız sonucunda 224 iş yerinde durdurma yaptık, neredeyse 4'e, 5'e kattık bundan önceki yıllarda yaptığımız teftiş sonuçlarını. Teftişleri hep yapıyor idik ve bu noksanlıkları gene tespit ediyorduk ama mevcut yasal düzenlemeler ile maalesef sonuç alamıyor idik. Sonucu nasıl almaya başladık? Bu durdurma işini yaparak sonuç almaya başladık ancak makine ekipmanının değişmesi oradaki işçi davranışının değişmesine yeterli olmayabiliyor yani bu çok daha uzun bir süreç sadece bu ekipmanların değişmesi, yapısal durumun değişmesi o madencilik bilincini, o mühendislik çalışmasını ve bilimsel gerekleri iş yerine yerleştirmiyor.

Şimdi, Soma'da faaliyet gösteren iş yerlerinde yaptığımız teftiş uygulamalarını isterseniz biraz anlatmak istiyorum. Soma'da, hâlihazırda -az önce değerli arkadaşım da, meslektaşım da anlattılar- 5 tane yer altı ocağı, bir tane yer üstü ocağı faaliyette ve bunlardan Soma AŞ Eynaz ocağında yani kazanın olduğu ocakta 2010'dan 2014 yılına kadar 8 tane programlı, 8 tane de inceleme teftişi olmak üzere 16 tane teftiş gerçekleştirdik. Işıklar ocağı yeni açılmış bir ocak, bir teftişimiz var. Atabacası merkez ocak olarak geçer 3 tane teftişimiz var. İmbat AŞ'de gene 2010'dan önce de yapılmış teftişlerimiz olmakla beraber, 2010'la 2014 arasında 8 tane programlı, 18 tane inceleme teftişimiz var. Demir Export -az önce de söylendi- hazırlık çalışmalarını yapıyor, 3 tane programlı teftişimiz var, Ege Linyitleri İşletmesi Müessesesi Müdürlüğünde de 2 programlı 4 tane inceleme teftişimiz gerçekleştirilmiş durumda. Hâlihazırda, Işıklar ocağı ve Atabacası ocağı başına da yansıdı; oradaki çalışanlar gerçekten çok tedirgin durumdalar ve Eynaz ocağında yaşanan kazadan sonra yer altına girmek

istemeditiler çok doğal bir tepki olarak, yer altına inmek istemediler, aynı sonucun başlarına gelebileceğini düşünerek ve ocaklar belli bir çalışma kaybına uğradı. Bu süre içerisinde hemen oraları teftişe aldık çünkü maden ocakları her gün değişen koşulları içeren ocaklar yani bir gün dahi siz oraya uğramasanız bir taban kabarmasını engelleyemiyorsunuz, tahkimatınızda gerçekleştirmeniz gereken bir yeniliği, ilerlemeyi sağlayamıyorsunuz. Yapılan tespitlerde gerçekten de ciddi oranda, bu iki haftalık süre içerisinde, kesit daralmasının meydana geldiği ve havalandırma problemlerinin başladığı söz konusu olunca bu ocaklarda az önce bahsettiğimiz durdurma faaliyetini gerçekleştirdik. Eynez Ocağı da, bildiğiniz üzere, kömür yangınının hâlâ devam etmesi sebebiyle hem bu durdurma faaliyetinin gerçekleştiği bir ocak hem de giriş ve çıkışının kapatılmış olduğu bir ocak.

İnbat AŞ'de faaliyetler şu an itibarıyla devam ediyor. Burada da basına hemen Eynez Ocağı'ndan sonra birtakım şeyler yansıdı, ihbarlar geldi. Biz onları hemen esas olarak teftiş heyetimizi oraya görevlendirdik ve onlar tek tek ocağın her yerine baktılar. Tüm gaz değerlerini ellerinde gaz ölçüm cihazıyla yer altındaki merkezî izleme sistemleri değerleriyle karşılaştırarak, yer üstünde merkezî izleme kayıtlarını geçmişe dönük karşılaştırarak incelediler ve basına yansıdığı gibi olmadığı bilgisini bize iletiler.

Eynez Ocağı'nda neler yaptık? Az önce de söyledik, 8 programlı, 8 de inceleme teftişi gerçekleştirdik. Son programlı teftişimiz de 13 Martta başlayan ve 18 Martta biten teftişimiz ve bu denetim sonucunda iş yerinde mevzuata uygunluk açısından bir noksan husus olmadığı yönünde bir rapor bildirilmiş durumda.

Bu iş yerlerinde sadece iş sağlığı ve güvenliği teftişleri yapmıyoruz. 2012 senesinde bu kazanın olduğu Eynez işletmesinde işin yürütümü yönünden yani çalışanların ücretleri, tatil hakları gibi, sosyal hakları gibi konularla ilgili bir teftiş 8 Mayıs ve 21 Kasım dönemlerini kapsayan bir dönemde teftişimiz gerçekleştirildi ve bu denetimde yapılan tespitler sonucu 682 bin lira işçi alacağı çıkarıldı ve 417 bin lira da kamu alacağı çıkarılarak bu, tahakkuk ettirildi.

Şu anda neler yapıyoruz bu bölgede? Meydana gelen iş kazası 5 iş müfettişinden oluşan bir heyet tarafından incelenmeye devam ediyor. Bu heyet üyeleri kazadan hemen sonra iş yeri, kömür yangını sebebiyle kapatılıncaya kadar iki defa yer altına inebildiler ancak kazanın olduğu yere ulaşamadılar göçük olması sebebiyle fakat ilk tespitlerini yapabildiler. Şu anda yoğun bir şekilde işçi ifadeleri almayı sürdürüyorlar. İşin yürütümü yönünden oradaki şikâyetleri incelemek üzere, özellikle son dönemde çok gündeme gelen bu dayıbaşılik sistemini yani alt işverenliğin oradaki yansımalarını da incelemek üzere gene 2 müfettişten oluşan bir heyetimiz görevde.

Teftişimizle ilgili, özellikle yazılı ve görsel basında yer alan haberler ihbar kabul edilerek bir inceleme yapılmakta, devam etmekte. İnbat'la ilgili yaptığımız teftişleri de az önce sizlere ilettim.

Saygılarımı sunarım.

BAŞKAN – Teşekkür ederiz Mustafa Bey.

Hüseyin Bey, tamam değil mi?

İŞ BAŞMÜFETTİŞİ HÜSEYİN OKUYUCU – Evet Sayın Başkanım, teşekkür ederiz, sağ olun.

BAŞKAN – O zaman çok teşekkür ederiz.

Komisyonumuzun değerli üyeleri, 4 değerli arkadaşımıza da.

Özellikle Bahtiyar hocamıza sanıyorum Özgür Bey ilk başta sizin bir sorunuz olacaktı?

Özgür Bey buyurun.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Aslında sonradan, bir tecrübeyi biriktirmek adına söylüyorum, doğrusu her bir sunumdan sonra soru-cevap yapmış demek ki çünkü dağılıyor. İlk, Bahtiyar hocanın anlattığı yerde başka bir yoğunluktaydık, şimdi mesela çok sinirliyim, teftişlerle ilgili bir sürü şey söylemek... Ama şöyle bir durum var, işin altını çizmek istediğim kısmı o. Bundan sonra bir uzmanı dinleyince, onun anlattığı konuya yoğunlaşıp da ona soru sormak istediğimizde soralım ki o uzmandan en iyi şekilde yararlanalım.

BAŞKAN – Şöyle yapalım: Tabii, biz burada sahaya gideceğimiz için, gitmeden önce ön bilgi almak üzere yaptığımız bir şey. Aslında arkadaşlarımızı ileride tekrar dinleyeceğiz, belki kurum kurum dinleyeceğimiz için... Böyle çok farklı kurumlar bir arada olmayacak Özgür Bey. Sadece yarınki, öbür günkü yapacağımız ziyarete yönelik bir altyapı hazırlamak üzere arkadaşlarımız bizi bilgilendirdiler. Teşekkür ediyoruz kendilerine.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Ben teşekkür ederim.

Şimdi, bu “Yer üstü bitmek üzere Soma'da.” dediniz ya, bu kaç yıllık bir süreçtir. Yani, hani sizin terminolojinizde az bir zaman bir kaldı da bu kaç yıla denk gelir?

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. BAHTİYAR ÜNVER – Vallahi, onu herhâlde en iyi TKİ elemanları...

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Yaklaşık bir şey, neden...

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. BAHTİYAR ÜNVER – Herhâlde yani beş yıldan daha fazla...
Deniş dışında tabii, Eynes tarafında ve Kırakdere tarafında değil mi?

TKİ İŞLETME DAİRE BAŞKANI ALİ SAĞIR – Bizim şu anda 50 milyon ton açık ocak rezervimiz var, 15 milyon ton da kömür üretiyoruz. Eğer şu anda hepsini açık ocaktan üretmeye kalkarsak 5 yıl içerisinde açık ocak rezervimiz bitecek.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Tabii, ben ilk olarak şeyi söylemeyi unuttum, sunum yapan hem değerli hocamıza hem uzmanlarımıza teşekkür ediyorum, gerçekten de faydalandık.

Hocamızın bir tespitini çok önemsiyorum: “24 değil, 28 dolara mal etsek -kabataslak- bu kazanın olmayacağı önlemleri alabilirdik.” dedi. Bu çok önemli. Zaten az bir paradan da bahsetmiyoruz aslında. Çünkü, 1 milyon tonda 4 milyon dolara, 3,5 milyon tonda da 14 milyon dolarlık bir yatırıma denk geliyor ve bu işten para kazananın ne büyük para kazandığı... Yani, çünkü mesela dün Plan ve Bütçe Komisyonunda da şöyle bir atmosfer oluşuyor: Vardiya sayısı 3’ten 4’e çıkarsa -çalışma saati altı saate inerse- bu, önemli bir maliyettir. Aslında, sadece 4 dolarlık maliyet artışı, 14 milyon dolarlık o maden için güvenlik yatırımı anlamına gelebiliyor ve bu adamın 7 kat maliyeti düşürdüğünü yani 140 dolardan 24 dolara inmiş yani ne büyük bir paradan bahsediliyor ve devlet “1 milyon ton kömür alacağım senden.” diye garanti istemiş. Bu bile kapasiteye göre büyük ve tehlikeli olabilir bilimsel olarak ama 3,5 milyon ton üretmiş ve kazaya davetiye çıkarmış, ben hocamdan öyle anladım. Ben şunu soracağım: Bu 4 dolarlık artışla mesela neler yapabiliirdi orada yani neler eksik ki... Çünkü, sizin algınız doğru, daha doğrusu, bir bilim insanı olarak çok hak veriyorum. İleriye bakmak lazım, 301 kişiyi geri getiremeyiz, diğerlerini kurtaralım bundan sonra ama neler yapılabilirdi ki o 4 dolarlık yatırımla bu kaza engellenebilirdi?

Bir de, kazanın oluşuna ve çok basit şekilde engel olunabileceği konusundaki şeyinize... Uzmanlardan duyuyoruz ama bizim biraz detaya ihtiyacımız var yani o konuda biraz aydınlatırsanız.

İki küçük sorum daha olacak size not aldığım veya bu, belki TKİ’ye olabilir. Mesela “Tek yerden hava girip çıkıyor ikisinin birbirine bağlantısı olduğu için. Biz bunu TKİ’ye söyledik ama gereğini yapmadı TKİ.” “TKİ’ye proje teklifinde de bulunduk ama yapmadılar.” yine bu, önemli bir tespit. TKİ, böyle bir bilimsel çalışma var, uyarı varken ve burada işte “Tek bağlantı doğru değil.” denince TKİ neden alarma geçmiyor? TKİ orada ne yapacak? Kendi madeni değil, birine vermiş ama sözleşmesinde işçi sağlığını, iş güvenliğini böyle tehdit eden bir durum varken ve TKİ ‘ye böyle raporlar sunulmuşken hatta çizip götürülmüşken -proje teklifi daha doğrusu- hani “Size bunu projelendirebiliriz.” demişken bir üniversite, TKİ buna niye duyarsız kalmış? Çünkü, bizdeki algı, kamuoyundaki algı: Ne olduysa oldu ama esas sorun, orada iyi bir havalandırma sistemi yoktu, işçiler kaçacak yer bulamadılar, karbon monoksitten zehirlendiler. O zaman burada TKİ’nin sorumluluğu ve kim reddetti, kim bu projeyi kabul etmedi? Bu konuda böyle bir teklif gelince TKİ “Hoca söylüyor ama işte hocadır, bunlar hep söyler ama bu iş de burada yürüyor” mu diye bakıyor, bir alarm mekanizması yok mu? Bu kısım çok önemli.

Ben hocama soracağım soruları ama belki bunun cevabını TKİ’den olabilir. Hocam şeyi açarsa seviniriz yani “Biz bunu TKİ’ye söyledik ama TKİ buna duyarsız kaldı.”yı açarsanız seviniriz. Bir de o 4 dolarlık artışla neler olabilirdi? Bir de bu kaza nasıl önlenebilirdi, nasıl oldu? Çünkü, o kısmıyla Komisyon ilgili, bu kazanın nasıl olduğunu açığa çıkarmak istiyoruz.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. BAHTİYAR ÜNVER – Efendim çok teşekkür ederim.

Aslında sizin söylediklerinize geleceğim ama çok önemli birkaç tespit var, onları yapayım, ondan sonra ona geleyim çünkü gayet güzel bağlanacak diye düşünüyorum.

Şimdi, özellikle Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığından iş müfettişi uzmanlarımızın, arkadaşlarımızın yaptığı sunumlarda resmi biraz daha görebilme şansına sahip olduk. Ama nasıl bir yol izliyor, sunumlardan da anladığımız kadarıyla? Şu eksik ise şunu yaparız, bu yoksa bunu yaparız gibi bir yaklaşım var. Doğal olarak, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının zaten çalışma şekli bu, yaklaşım şekli bu. Aslına bakarsanız projeye geliyor her şey yani işin başına geliyor her şey yani işin başında her şey hesaplansa fizibilitede o güvenlik önlemlerinin hepsi zaten kalem olarak yer alsın ve buna bağlı olarak bir fizibilite yapılsın ve ondan sonra proje yaşama geçirilirse o eksik, bu eksik öyle bir şey olmaz. Örneğin bir madende doğal havalandırma olur mu? Olmaz. Bir yerde izleme sistemi olmaz mı? Mutlaka olması lazım, çünkü o zaman fizibilite içerisinde zaten olacak bunların hepsi. Örneğin havalandırma planı, şu kadar kömür üreteceğiz biz buradan, bu kadar kömürü üretmek için bu kadar yer açacağız, bu yerlerin havalandırması böyle böyle olacak... Bunların hepsi planlanmış, projelendirilmiş olsa hiçbir sorun olmaz; daha doğrusu projede eksiklik olabilir, o zaman onu tartışabiliriz ama projede bunlar düşünülmeyp de sonradan bunları yapmaya çalıştığımızda o zaman eksik bitmez. Yani bu aslında şuradan kaynaklanıyor; İlkan Bey gayet güzel açıkladı yani az işçinin çalıştığı birçok ocak var. Şimdi, az işçinin çalıştığı birçok ocakta hepimizin de çok iyi bildiği gibi,

tahmin edebileceği gibi ne bir bilimsel yaklaşım kültürü var ne de iş güvenliği kültürü var. Buralar böyle, bir kere bunların küçüktür düzelmesi lazım. Şimdi, küçük ocak kültürüyle, az üretim yaparken ki kültürle çok üretim yapmaya başladığınız zaman işte böyle sorunlar ortaya çıkıyor. Tamamen aslında olay buradan kaynaklanıyor yani az üretim yaparken ki kurallara “eeh” edebilirsiniz bile sayılar küçük olduğu için, ama üretim artınca artık tolere edemez hâle geliyorsunuz. Yani işin özü proje.

Bir de şeyden bahsetmek istiyorum mesela bu Karadon’daki kazada 30 tane maden işçimizi kaybettik ama bakın, orada grizu patlaması sonrası bir göçük oldu o şeyde, Allah’tan da oldu ve bu göçük havanın diğer çalışan işçilerin çalıştığı yere gitmesini engelledi, havayı başka bir yere yönlendirdi Allah tarafından belki, aslında orada da 300-400 tane işçimizi kaybedecektik. Yani orada 30 tane işçimizi kaybettik ama orada aslında olayın oluş şekliyle buradaki kadar, belki daha fazla işçimizi kaybedebilirdik, yani bu gaz işi, grizu patlaması işi, yangın işi böyle bir şey. Şimdi, engellemek için projeleri doğru yapacağız. Bakacağız, evet, havalandırma network analizini, havalandırmayı incelediğiniz zaman “Evet, bu havalandırmayla bu üretim yapılmaz.” diye karar vereceğiz, oralara yeni hava yolları açacağız ve bunun maliyeti de kaç paraysa para yani bunun maliyetini zaten oturacağız hesaplayacağız, öyle kârlı yapabiliyorsak teklifimizi ona göre vereceğiz. Ya da TKİ onlardan 50 liraya alıp 150 liraya başka yere satacağına 60 liraya alıp 150 liraya başka yere satacak yani ortada bir kaynak sıkıntımız yok, bir para harcama sıkıntımız yok yani şey bile olsa hani o fiyata mal edemese bile o zaman TKİ -bunu en iyi bilen TKİ değil mi?- oturup hesaplayacak, diyecek ki: “Hayır, ben sizden 50 liraya almayacağım, 60 liraya alacağım bunu, çünkü bu, bu kadar paraya güvenli bir şekilde çıkarılabilir.” “En ucuz sen verdin de sen bunu yap.” demeyecek. Aslında tamamen bunlar, yani havalandırma sistemi incelenseydi bu sorun ortadan kalkardı ama şimdi, iş güvenliği uzmanları gittiği zaman yaptıkları teftişte demek ki bu kadar büyük çerçeveden bakmıyorlar yani onun sapı, bunun çöpü küçük şeylere bakıyorlar. Asla suçlamak anlamında söylemiyorum.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Zaten sistemi tartışıyoruz.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. BAHTİYAR ÜNVER – Evet yani şimdi, o büyük resmin büyük nedenlerini görmek lazım. Havalandırma, 9 tane ayağın olduğu bir yerde bir yerden girip bir yerden çıkarken ya, “Şuradaki şu karakolun şurası eksik, şuradaki panonun burası eksik.” dediğimizde, onlar eksiktir tabii ama onlar küçük eksikler, anlatabiliyor muyum, daha büyük bir eksik var burada. O büyük eksikliği ortaya koymak lazım. Örneğin yanabilen bantlar... Bantlar yanıyor. E, kablolar... Yanıyor. Bakın, belki çok konuşulmadı ama basınçlı hava boruları plastik. Ya, basınçlı hava borusunun plastik olduğunu yer altında ben hiç görmedim yüzlerce ocağa gittim. Ya, benim doktora tezim uzun ayaklarla ilgiliydi İngiltere’de ve ocaklardan veri toplamayla ilgiliydi ve hakikaten o kadar çok ocağa gittim ki orada ve dünyanın her tarafında, bu çelik olur. Yani kazanın olduğu ilk gün hakikaten rahattım, dedim ki: Biz madenciler biliriz, orada basınçlı hava borusu vardır yani onu açarız, bir yere sığırız, iki gün, üç gün, beş gün bir şey olmadan kalabiliriz ama basınçlı hava borusu yanmış ve patlamış. Hatta işte “Bir patlama oldu.” filan diyorlar belki de onun sesi. O patlayınca zaten her yerdeki kömür, gaz birbirine girmiş ve yangın birden birkaç dakika içerisinde acayip büyük bir boyuta gelmiş.

Şimdi, teftişe gittiğinizde havalandırma sistemi nasıl, nakliyat sistemi nasıl, elektrifikasyon nasıl, kablolar uygun mu, kullanılan tahkimatlar evsafına uygun mu, kullanılan bantlar yanmaz bir bant mı? Öyle olması lazım. Kablolar, işte mesela bilirkişilerin raporu var “Bakırlar görünüyor.” diyor. Olmaz, yer altında kullanılan kablo yanmaz, kavrulur, çatlar falan ama içinden bakırını göremezsiniz. Demek ki, yer üstünde kullanılan kablolar kullanılmış. Yani bu, tabii ki, yer altında kullanılanlar daha pahalı ama öyle, ona göre fizibilite yapacağız, ona göre hesabımızı doğru yapacağız. Yani daha ucuz olsun diye böyle bir şey yapamayız. Dediğim gibi, alınacak önlemler bunlar. Yani kazanın analizi, nasıl olduğu konusu gene havalandırmaya çok bağlı. Bakın, 9 tane ayağı, yani 700 küsur kişinin ocağa girdiği bir yere hava veriyorsunuz, ocakta gaz da var, karbonmonoksit de var, dolayısıyla, fazla hava vermek zorundasınız. Şimdi, ana yoldan öyle bir hava geçiyor ki, o havada bir şeyi ölçmeniz çok zor. Yani miktar çok olduğu için. Ben bunu işte, şu örnekle anlatmaya çalışıyorum: Böyle çok rüzgârlı bir hava var ve sigara içiyorsunuz, hiçbir taraf sigara dumanı olmaz, uçar gider ama mesela durduğunuz yerde için her taraf duman olur. Bu, öyle bir şey yani ölçemezsiniz o kadar yani yüksek miktarda bile gelse ölçemeyebilirsiniz “ölçemezsiniz” demeyim, belki daha hassas bir şekilde ölçebilirsiniz, daha yakınlara belki o zaman bu izleme sistemlerinin konulması sayesinde. Belki, işte, kömür olan kısımları özellikle ana yollarda kaplayabilirsiniz, bunların hepsini çok güzel betonla kapladıktan sonra zaten bir yangın riski çıkmaz. Yani o zaman kökünden çözmüş olursunuz. Bunun maliyeti nedir? Yani hiçbir şeydir aslına bakarsanız, yekûnun içerisinde. Yani hep “kültür, kültür” dedi İlkan Bey, aslında doğrusu o. Yani bu kültür, hani teşbihte hata olmaz, Anadolu’da böyle derler biliyorsunuz, affınıza sığınarak söyleyeyim: “Eşeğe semeri yük sayılmaz.” derler. Yani bir iş yapıyorsanız, ya, futbol oynayacaksanız, futbol ayakkabısıyla çıkacaksınız sahaya, ayağınız kayar öbür türlü yani oynayamazsınız, yapamazsınız. Her şeyin bir sistemi var.

Şimdi, yani, bizim söylediğimiz önerilere duyarsız kalması, yani böyle bir olayın olacağını -tabii ki kimse asla kötü niyetinden değil- herhâlde öngöremiyorlar. Yani ben mesela bu konunun kapatılmasıyla ilgili de yazdığım raporda yani görevim olmamasına rağmen

İmbat'ta da olan, var olan bir durumu burada ben açıkladım, hakikaten çok riskli gördüm, ocağa gitmiştik ve bunu rapor ettim, bu raporda vardır o. Geldim ve hakikaten İmbat'ın yöneticileri yani işi tehdit demeyelim ama çok fena halde üzerime geldiler o zaman. Ama niye? Çünkü ben bir risk gördüm. Yani illa olacak diye değil ama akıllı birinin olmayacağı bir riskti mesela o çalışma yöntemi ve geldiler, gittiler. Dedim ya, bakın, izliyorum o zaman yani bir şey olursa canınıza okur yani oradaki bir işçinin bu nedenle burnunun kanamasını istemiyorum. Yani yapılacak işler aslında sistematik olarak belirlenmeli ve dünyada bu iş nasıl yapılıyorsa bizde de öyle yapılmalı. Yani bir ocağın havalandırma "network" analizini niye görmek istemez Maden İşleri Genel Müdürlüğü?

Bakın, burada iş dönüp dolaşıyor aslında işi yaptıran TKİ'ye ve Maden İşleri Genel Müdürlüğüne geliyor. Çünkü, Maden İşleri Genel Müdürlüğü projeyi alıyor, "Evet, bu proje uygulanabilir." diyor. Ben de neye dayandırıyorum bütün işi? Doğrudan projeye. Projede zaten siz bu iş güvenliğiyle ilgili bir şeyleri öngörüp fizibilitenizi buna göre yapmamışsanız sonradan bir sürü masraf çıkıyor ve ondan sonra da hesabınız şaşıyor. Olacak iş değil yani tamamen bu çerçevede bakmak lazım yani yapılması gereken şeyler, alınması gereken önlemler...

Mesela şunu da hakikaten söylemek istiyorum: Yani benim düşünceme göre, oradaki yangına müdahale ederken kontrolden çıktı diye düşünüyorum. İşçilerle konuşunca ya da mühendislerle konuşunca belki daha net bilgi alacağız, çünkü yanan kişiler içerisinde 2 de mühendis var, onlar da yanmış. Muhtemelen yangının başında oldukları için böyle bir şeyle karşılaştılar ama ben şunu biliyorum ki... Oradaki mühendisleri asla suçlamak istemiyorum. Çünkü, yapı gereği oradaki mühendisler gerçekten böyle ciddi bir tehlikeyi görseler, yani 301 insanı kaybedeceğiz deseler zaten herkes şey yapar ama bunu o anda göremeyebilirsiniz yani düşünemeyebilirsiniz ve ocağı tahliye etmemişsinizdir. Şundan eminim yani: "Ocağı tahliye edelim, şurada şu müdahaleyi yapacağız." deselerdi o mühendislerin kellesini uçururlardı o sistem içerisinde. Şimdi, o arkadaşlarımızı hakikaten rahmetle anıyorum ve onları da asla işçilerden ayırmamak lazım, onlar da hakikaten emir kulu. Yani onlar bilmiyor mu yer altında yanmaz nitelikte kablo, bant ya da basınçlama borusu kullanılmayacağını? Tabii ki biliyor.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Hocam, peki, bu şartlarla, bu mevzuatla -bugün madenlerimizde, Soma'da işçiler var aşağıda durmalılar mı? Yani sizce bu şartlarda... Bu mevzuat, bu denetim kültürü, her şey böyle. Yani yarın bir 300 kişinin daha bu şartlar altında ölmeyeceğinin bir garantisi yok.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. BAHTİYAR ÜNVER – Tabii, çok ayrıntılı olarak incelenip, gerekirse durdurulup bakılıp neyin eksik olduğunu -hem projesinde hem uygulamasında- görmek lazım. Yani burada Çalışma Bakanlığı iş müfettişinin yaptığı denetimi de tartışmak lazım, belki oradaki yetkiyi ve kapsamı genişletmek lazım, daha sistematik hâle getirmek lazım. Projeyi okuyup, projede işin doğru yapılmasını sağlamak lazım.

Şimdi, bir tek şunu söylemek bile, yani 1-1,5 milyon ton kömür çıkaracağınız bir ocaktan 3,5 milyon ton kömür çıkarıyorsunuz. İşte aslında geri kalan söyleyeceklerimizin, bütün sorularımızın cevabı bunun içinde var zaten.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – "Dayıbaşı" da bunun ürünü zaten.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. BAHTİYAR ÜNVER – Aynen öyle, tabii.

BAŞKAN – Hocama çok teşekkür ediyoruz.

Tabii, burada, hocamdan da arkadaşlarımızdan da ricamız, soru soracak arkadaşlarımızın sayısı oldukça fazla, isterseniz ikişer üçerli soru alalım öyle cevaplayalım. Tek tek soru -cevaplı olursa burada hakikaten biraz uzun olacak. Ben mümkün olduğu kadar da Komisyonumuzun çok daha bilgileneş için süre koymamaya çalışıyorum ama tabii, bir taraftan da Meclis çalışmalarımız var.

Şöyle yapalım: Kısa kısa sorular şeklinde, kısa ve öz. Bahtiyar Hocamızdan çok yararlanacağız, o bizle birlikte olacak bu süreç içerisinde. O, Soma'da uzun süre çalışmış, konuya vâkıf bir hocamız.

Dolayısıyla, her şeyi bugünden bitirelim istemiyoruz Özgür Bey, o yüzden o çerçeve içerisinde...

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Ama şey önemli Başkanım, onu siz sorun veya..

Şimdi, bu şartlarda Işıklar'da her vardiyada 400 işçi var. biz 13 Mayıs günü Eynez'de aldığımız riskin aynısını alıyoruz şu anda, değil mi?

BAŞKAN – Ona şimdi, iş güvenliği müfettişi arkadaşlarımız da cevap verecekler. Bu çerçevede bir soru daha alalım, daha sonra iş güvenliği müfettişleri arkadaşlarımıza da soru yönelteyim.

Ali Bey, buyurun.

ALİ AYDINLIOĞLU (Balıkesir) – Sayın Başkan, değerli arkadaşlar; hepinize saygılar sunuyorum, arkadaşlarımıza hoş geldiniz diyorum.

Gerçekten istifade ediyoruz değerli hocalarımızdan, uzmanlarımızdan.

Ben birkaç soru sormak istiyorum, dün konuşmalarda burada zannediyorum Özgür Bey söylemişti, “Son teftiş ödenek yokluğundan yapılamadı.” diye bir şey geldi.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Ben de duydum ama dün, ben söylemedim.

ALİ AYDINLIOĞLU (Balıkesir) – Bu doğru mudur bir kere? Bu benim çok ilgimi çekti.

İkincisi, bu ocakla ilgili olarak, kazaya sebep olan nedenler tespit edildi mi, edildiyse biz bunları da merak ediyoruz. Yeri ne de gidip inceleyeceğiz ama burada öncelikle bilgi almak için sizlerden istifade ediyoruz.

En son teftiş raporlarında, bu ocaktaki noksanlıkların giderilip giderilmediğine bakıldı mı acaba? Eğer bakılmışsa ve daha önce önerilen noksanlıklar yapılmamışsa iş güvenliğinin, iş sağlığının bunlarla ilgili herhangi bir yaptırımları var mıdır?

Teftişlerin yol vesaire harcamaları gerçekten ocak sahipleri tarafından mı yapılıyor? Bir de böyle bir söylenti var.

“Ülkemizde doğru dürüst metal içeriklerini belirleyen laboratuvarlar yok.” dedi Sayın Hocamız. Bunu kim yapacak? Yoksa bu gerçekten rapor edildi mi, ilgililere söylendi mi? Niçin yapılmaz? Bu da önemli bir konu. Bu konuyla ilgili raporlar ilgili yerlere verilmiş midir?

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Fatoş Hanım, buyurun.

FATOŞ GÜRKAN (Adana) – Teşekkür ediyorum Başkanım.

Sunum yapan tüm hocalarımıza, bürokrat arkadaşlarımıza teşekkür ediyoruz. Bizim de tabii bilmediğimiz bazı şeyleri böylelikle öğrenme fırsatı oldu.

Bahtiyar Hocamız, “Türkiye’de, kömür madeni konusunda zengin bir ülke değiliz.” dedi, doğru anlamışım galiba ama bazı sahalılar var ki mutlaka çalışılıyor. Ben özellikle, dünyada bu kömür madenciligi konusunda güvenlik anlamında en iyi ülke hangisi ve nasıl tedbirler almışlar? Onu sormak istiyorum, bir.

İkincisi, ben Adana Milletvekiliyim, Tufanbeyli ilçemizde termik santral yapılıyor, kömürden dolayı. Bu kaza olunca Adana’da birçok vatandaşımız beni de aradı, “Buradaki risk nedir, nasıl bir önlem alınacak, kaza riski nedir ve yapılan bu termik santralin standardı nedir, nasıl bir uygulama yapılacak?” diye. Ben, bu konuda da bilgi alıp arayanlarla paylaşmak için sormak istedim.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Şimdi, Ali Bey ile Fatoş Hanım’ın sorularına cevap verdim, daha sonra Erkan Bey ile Muzaffer Bey’e soru için söz vereceğim.

İŞ BAŞMÜFETTİŞİ HÜSEYİN OKUYUCU – Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Şimdi, “Son teftiş ödenek yokluğundan yapılamadı.” İlk defa burada duydum.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – O benim dile getirdiğim bir şey değil.

BAŞKAN – Öyle bir şey yok.

İŞ BAŞMÜFETTİŞİ HÜSEYİN OKUYUCU – Öyle bir şey yok, mümkün de değil.

İkinci soru: Kaza incelemesi. Kaza neden oldu? Efendim, bizim heyetimiz incelemesine devam ediyor. Şu anda ifadeleri yoğun bir şekilde alıyor. Çok sayıda kişiden ifade alınacağı için, işte, yakınları olsun, oradaki işçiler olsun, tanıklar olsun, yelpaze çok geniş, inceleme o yüzden biraz uzun sürüyor. Kesin sonuç elde etmeden biz bir şey söyleyemiyoruz. İnceleme sonunda biz bunu zaten hem sizlere hem de kamuoyuna açıklayacağız.

Son inceleme, teftişle ilgili sayın vekilimizin sorusu. Bu konuda da yine biz idari inceleme ve soruşturma başlattık. Şu anda bir heyetimiz bu son teftiş inceliyor. Gerekirse soruşturacak, eğer atladığı bir konu varsa, teftişle ilgili bir husus varsa bunu da yine sonuçlanır sonuçlanmaz... Şu anda devam ettiği için soruşturma bir şey söyleyemiyoruz. Heyetimiz yerinde şu anda inceleme yapıyor. Sonuçlanır sonuçlanmaz zaten sizin de bilginize arz edilir.

Son sorunuz, onunla ilgili bir açıklama yapmakta belki fayda var. Teftişlerin yol paraları iş verenler tarafından mı yapılıyor? Hayır, şöyle: Ben mevzuatı anlatayım. Onun dışında, mevzuattan yola çıkan bir boşluktan, bizim bazen zorunluluktan yaptığımız uygulamalar var, onlar hakkında açıklıkla bilgi vermek isterim. Bizde il dışına gittiğimizde ki işte mesela Ankara’da ikamet ediyoruz, Ankara dışında teftişe gittiğimizde mevzuatımız bize mutat vasıta kullanma hakkını verir, ondan fazlasını vermez. Mutat vasıta da her yerde olamıyor. Sizler de Soma’ya gittiğinizde göreceksiniz, mesela Eynez Ocağı tam dağın başında bir yerde, oraya mutat vasıta yok. Biz mutat vasıtanın gittiği yere kadar, normal taşıtın olduğu yere kadar gideriz ama bazen madenlerde -yer üstü olur, yer altı olur, taş ocağı

olur- oralarda, artık gittik, yarım saatlik mesafedeyiz, o zaman aranız işvereni, “Beni buradan al.” diye. Söylenen sadece budur, bundan ötesi değildir. “İşte, yol masrafları karşılanıyor.” deyince tamamı karşılanıyor falan gibi böyle yanlış anlaşılabilir. Sadece söylenen Soma örneği için –bizzat gidip göreceğiniz için söylüyorum- oradaki işte, en yakın ana geçiş güzergâhı neyse oradan müfettiş ocak sahibine artık yirmi dakikalık mesafededir veya yarım saatlik, “Oradan gelip beni al.” demiştir, diyordur. Bu da dediğim gibi mevzuatın biraz zorlaması, biz de mevzuata uymak durumundayız. Söylenen, iddia edilen bu olabilir, bundan ötesi bir şey yok.

Siz devam edin isterseniz İlkan Bey.

İŞ MÜFETTİŞİ MUSTAFA İLKAN ÖZER – Manisa Milletvekilimiz Sayın Özgür Özel, Işıklar ve Atabacası’yla ilgili endişelerini haklı olarak dile getirdiler. Ben sunumum sırasında da onu özellikle vurgulamaya çalıştım. Işıklar ve Atabacası Ocağı’nda Soma AŞ’ nin işçileri kaza sonrasında yer altına inmek istemediler ve büyük bir kısmı da inmedi. O ocaklar –Sayın Başkanım da madenci- dövülmediği için aşağıda başka ciddi problemler çıktı yani o çalışılmadığı süre içerisinde problemler çıktı. Bu gerçeği biz öncelikle biz için oraya hemen bir teftiş heyetimizi gönderdik ve gerçekten çok ciddi kesit daralmalarının, taban kabarmasının meydana geldiği, hava değerlerinde, oksijen değerlerinde düşmeler yaşandığı bu sebeple tespit edildi ve oradaki faaliyetler durduruldu. Ancak, durdurmanın altını gene çiziyorum, yer altında birtakım işleri mecburen yapmak üzere bu ocaklarda belli sayıda insanı görevlendiriyorsunuz yani bu 50 olur, 60 olur sayısı, ocağın büyüklüğüne göre değişir.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – 300 niye oluyor mesela?

İŞ MÜFETTİŞİ MUSTAFA İLKAN ÖZER – 300 olmaz.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – 300 şu anda mesela, sorun bakalım.

İŞ MÜFETTİŞİ MUSTAFA İLKAN ÖZER – Yani ona bakılır, sizin iddialarınızı her zaman alırsınız biz.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Her seferinde doğru çıkıyor ama değil mi? Daha hiç yanlış çıkmadı.

İŞ MÜFETTİŞİ MUSTAFA İLKAN ÖZER – Ona da bakarız, eğer 300’ se gereği yapılır.

İŞ BAŞMÜFETTİŞİ HÜSEYİN OKUYUCU – Toplamda ona yakın bir sayı olabilir.

İŞ MÜFETTİŞİ MUSTAFA İLKAN ÖZER – Yani bu üç vardiya hâlinde çalıştığı için olabilir.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Üç vardiyada 800 kişi.

İŞ MÜFETTİŞİ MUSTAFA İLKAN ÖZER – Tamam, ona da bakarız Sayın Vekilim, hiç şey değil.

Yani bu bahsettiğim, altını çizdiğim sebepler yüzünden durdurma işinin de bir gereğidir o. Bizim durdurma işimizin içerisinde yatan espri odur.

BAŞKAN - Teşekkür ederim.

Bahtiyar Hocam, buyurun.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. BAHTİYAR ÜNVER – Ben, Fatoş Gürkan Hanımefendi’ nin sorularına cevap vermeye çalışayım.

Dünyada madencilikteki en güvenli ülke bence Avustralya’dır, Avustralya tam bir madencilik ülkesidir. Avustralya’da son on beş senede üretim şöyle artarken kazaların şöyle düştüğünü gösteren grafikler var, onları ileriiki dönemde size ayrıntılı olarak anlatabilirim. Bir program uyguladılar ve o programı nasıl uyguladıklarını da –bu Amerika örneği gibi- onu da zaten getirmeyi planlıyorum.

İkincisi, Tufanbeyli. Tufanbeyli’ nin kömür damar modellemesini de bizim ekibimiz yaptı. ENERJİSA’ nın projesini de çok iyi biliyorum. O projenin gerçekleşmesiyle ilgili çok ciddi kaygılarım var. Ben onu size teknik olarak çok uzun bir şekilde anlatmak isterim yani bu hâliyle orada termik santral yapılıp -termik santralde tabii sorun olmaz ama- kömürün üretilmesi konusunda mevcut projelerde ciddi kaygılarım var.

BAŞKAN – Teşekkür ediyoruz.

Erkan Bey, Muzaffer Bey ve Sakine Hanım’ dan üçlü soru alalım, hocalarımız da kendilerine göre gruplandırıp cevaplarlar.

Erkan Bey, buyurun.

ERKAN AKÇAY (Manisa) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Tabii, bugünkü çalışmamız gittikçe önümüzü de açıyor, toplantımızı nasıl yürütmemiz gerektiği konusunda da aydınlatıcı oldu. İnşallah bundan sonraki her sunum yapan arkadaşın sunumundan sonra hepimiz soruları sorup, alıp öyle götürmekte de fayda olacak.

BAŞKAN – Öyle bir yöntem belirleriz inşallah.

ERKAN AKÇAY (Manisa) – Napolyon’a atfedilen bir söz var biliyorsunuz, kurmayları diyorlar ki: “Savaş çıktı. Neyimiz noksan?” “Barutumuz yok.” diyor. Zaten savaş bitmiş. Bir gömleğin ilk düğmesi yanlış iliklenirse bütün düğmelerin de yanlış olacağı

aşikâr. Buradan hem bizim Komisyonumuzun nasıl bir çalışma yöntemi uygulayacağı da net olarak ortaya çıkıyor ki biz hadiseye sistematik bakmak zorundayız ve oradan yola çıkacağız. Herkes iyi niyetli Sayın Başkanım yani 76 milyonda hiç kimseyi kötü niyetli diye suçlayamayız ancak cehennemin yolları da hep iyi niyet taşlarıyla örülmüş. Bir de Yahya Kemal’e atfedilen “Küçük iyi bir hareket büyük bir iyi niyetten iyidir.” sözü var.

Şimdi, biz bu ahval ve şerait içinde... “Ocak işletim planı doğru değil.” dedi Hocamız. Havalandırma sistemi hatalı. Çit var mı? Yok. Merkezî izleme sistemi ne durumda, vesaire bütün bu durumlar ortaya konulduğunda 13 Mayıs’tan bu yana sadece Soma maden faciasını bizzat yaşayan ve ocakta bulunan ustalar ve işçilerimizle konuşmamdan, istişareden elde ettiğim bilgilerle -başta Hocamızın olmak üzere- bütün sunumlar bire bir örtüşüyor. Yani bu çok aydınlatıcı bir şey, hiç çelişkili bir durum yok ama bütün bu noksanlıklara rağmen garip olan “Teftişte bir noksanlık tespit edilmedi.” denmesi. Şimdi, bunu kabul etmek mümkün değil. Demek ki bu iş güvenliği teftiş sistemini daha farklı ve doğru yapmak lazım. Nasıl projeyi doğru yapmak gerekiyorsa bu teftişi de doğru yapmak gerekir.

Haberli denetim diye bir şey olmaz, programlı denetim olur. Bütün işletmeler, bütün teftişe tabi kurum ve kuruluşlar her an teftişe hazır ve nazır olmak durumundadırlar, teftişin mantığı da budur. Kaldı ki sunumda “Ya, işte, belli bir periyotta, o yıl içerisinde bu, teftiş edileceğini biliyor.” dendi ama ne zaman gelineceği biliniyor ise bunu da ben araştırmak gerekir diye düşünüyorum çünkü yine, yıllardır duyarız ki... Biz, Manisa milletvekilleri olarak bu kazadan sonra bu maden ocağıyla ilgileniyor değiliz. Benim, şahsen 2010 yılında ilk ocağa indiğimden bu yana daha yakın ilgi duyup bu mühendislerimizle, işletme yöneticileriyle, işçilerimizle, ustalarla, oradaki görevlilerle yoğun diyaloglarım oldu ve bütün onların söyledikleri şu: “Teftişten on beş gün önce malzemeler iyi, iş teftişe hazır hâline geliyor, hatta başka işletmelerden getiriliyor. Ondan sonra, teftiş bittikten sonra, denetim bittikten sonra yerlerine gönderiliyor.” Bu kazadan sonra da gaz maskeleriyle ilgili söylenenlerin gerçek olduğu ortaya çıkıyor. Biraz önce yine Sayın Ünver Hocamızın ifade ettiği havalandırma borularının plastik olması, bantların plastikliği, yanabilme özelliği o olay yerinde de göreceğiz ki ilk gün işçilerin bize söylediği ifadeler, tespitler.

Şimdi, konuşmamın çerçevesini bu şekilde ifade edip artık bunun içerisinde genel bir soru olarak değerlendirdik. Hadiseye kesinlikle sistematik bakmak lazım ama konuştuğumuz hususlar genellikle teknik hususlar. Şimdi, bir de bu madenlerin işletilme yöntemi yani ihale sistemi, bu redevans, taşeron, bu sistem sorgulanmadan gene işin içerisinde çıkmak mümkün değil. Peki, bütün bu hâl içerisinde Türkiye Kömür İşletmeleri ne yapmış, hadiseyi seyretmiş mi? Ahşap tahkimat araç gereçlerinin olduğu da söyleniyor. Bu konuda Türkiye Kömür İşletmeleri de Komisyonumuzu yeterince aydınlatma gayreti içerisinde girmelidir bugünkü konuşulanlar çerçevesinde.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ederim Erkan Bey.

Muzaffer Yurttaş, Manisa Milletvekilimiz...

MUZAFFER YURTTAŞ (Manisa) – Sayın Başkanım, değerli milletvekili arkadaşlarım, değerli misafirler; öncelikle hepinizi saygıyla selamlıyorum. Hocalarımıza verdikleri bu güzel bilgiler için de teşekkür ediyorum.

Şimdi, birinci sorum: Madencilikte en güvenilir ülke olarak “Avustralya” dediniz. Maden yangınlarını söndürmede en başarılı ülke hangisidir? Türkiye’deki madenlerde yangınları söndürmek için yeterli tedbirler görüntüde mi, yoksa gerçekten yeterli tedbir alınıyor mu, bu konuda bilinç var mı? Dünyadaki gelişmiş yöntemler nelerdir yani o yangında? Çünkü bu madende ilk anda bir yangın vardı, sonra kurtarma çalışmaları sırasında ikinci bir yangın çıktı. Ben ilk günden itibaren oradaydım, ikinci bir yangın çıktı. Bu birinci sorum, yani, yangın açısından bir bilgi almak istiyorum.

İkincisi -kömürün, mesela, şu anda, KM2 “Zone”unda olduğu ifade edildi- biz, kömürün yüzde kaçını alabiliyoruz? Çünkü, kalan kömür de orada bir tehlike oluşturuyor hem gaz açısından hem yangınlar açısından. Biz oralarda yüzde kaçını alabiliyoruz? İkinci sorum bu.

Üçüncüsü de, müfettiş arkadaşlara özellikle. “Ocağa habersiz giriliyor, önceden haber verilmiyor.” dendi. Ancak bizi ziyaret eden işçilerin ifadeleri “Bizim her teftişten önceden haberimiz oluyordu.” yönünde. Hatta çok enteresan, bir işçi şunu söylemişti: “Biz, müfettişler geldiğinde onların üstü başı toz olmasın diye üretimi durduruyoruz.” Yani, bunlar şey yapılmıştı. Şimdi, burada gerçekleri dile getirmek zorundayız. Ocağa girildiğinin, yani ocağa bazıları girmeyecek, yukarıda bunların zamanında sigortası yatıyor mu, yatmıyor mu ona bakacak, onların tabii ki girmesi gerekmiyor ama ocağa girmesi gerekenlerin de çoğunun ocağın kapısından geri döndüğü...

Ben geçen hafta içerisinde başka bir ocağa girdim, 2.100 metreye kadar, en uç zemine kadar da gittik. “Manisa Milletvekiliyim.” falan deyince, “Şimdiye kadar buralara pek kimse gelmezdi.” falan diye şikâyetlerde bulundu insanlar. Şimdi, yani, o giriyordu madene, 150 metreye mi giriyordu, yoksa üretimin olduğu son noktaya mı giriyordu? Bir de, bunun bir belgesi var mı? Kağıt

üzerinde “Evet, bu madene girildi, yollar düzgün, tüpler uygun, bantlar yanmaz, kablolar uygun, güvenlik önlemleri alınmış...” Böyle devam eden, hep check edilmiş bir şey var. Gerçekten, oraya, son noktaya girdiğinin bir kanıtı var mı?

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Mesela, orada çalıştığını tespit ettiği işçinin lamba numarasını not yazıyor mu teftiş raporuna?

MUZAFFER YURTTAŞ (Manisa) – İşte, bunun kanıtını soruyorum.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Mesela, o zaman inanırız oraya girdiğine onun yani.

MUZAFFER YURTTAŞ (Manisa) – Çok teşekkür ediyorum. Tabii, soru çok fazla akla gelen soru var da nasıl olsa hocamız da burada.

Özellikle, hocamıza çok teşekkür ediyorum, hakikaten istifade ettik. Yeri ve zamanı geldiğinde de hem kendisine bire bir sorarız.

BAŞKAN - Hocam, eğer müsaade ederseniz, tabii, bizim bir tarafta da Medis çalışmaları var. Şu an, 3 tane daha soru soracak arkadaşımız var, hepsini alalım, hem teftişten hem TKİ’den hem de hocam, ilgili arkadaşların isimlerini, sorularını alırsanız toplu bir cevap verilmiş olur, uygun olur diye düşünüyorum.

Sakine Öz Hanım, buyurun.

SAKİNE ÖZ (Manisa) – Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Ben de usulle ilgili bir söz söylemek istiyorum. Bugün gerçekten, gelen konuklarımız ve teknik ekip bizi çok güzel bilgilendirdi. Ama ben sayılarının fazla olduğundan dolayı bugün yeterince bilgileneemediğimizi düşünüyorum. Bundan sonraki günlerimizde bizi bilgilendirmek için kamu kurum, kuruluşundan ya da sivil toplum örgütünden gelecek kişilerin daha az sayıda ve daha fazla bizim bilgi alabileceğimiz, soru sorup daha detaylı bilgi alabileceğimiz zaman oluşabilmesi açısından daha az kişiyi davet edersek daha iyi olacağını düşünüyorum, temenni ediyorum.

BAŞKAN - Sakine Hanım, şöyle bir açıklama yapayım isterseniz: Tabii, biz Soma’ya giderken biraz kapsamlı bilgilendirim diye, hem “Ocak nedir?” hem hocam akademik ve kendi birikimiyle açıklasın hem de teftiş... Yani biraz kapsamı geniş tuttuk bugün. Ama onun dışında, dediğiniz gibi, tek bir kurum veya tek bir sivil toplum kuruluşu çağırıp soru-cevabı o şekilde yapacağız, böyle çok geniş kapsamlı olmayacağız, daha da net bilgiler alacağız inşallah.

SAKİNE ÖZ (Manisa) – İnşallah ileride de hocalarımızın gelip tekrar bizi bilgilendirmesini temenni ederim. Çünkü, hakikaten soracağımız soruları neredeyse boğazımıza tıkar nitelikteyiz. Belki, arkadaşlarımızın sorusunun arkasından tekrar soru da aklımıza gelebilirdi.

Ben, özellikle, Bahtiyar Hoca’nın anlattıklarından... Yani, burada “Kazanın geldiğini, ‘Geliyorum.’ diye bağıra bağıra geldiğini bizler de gördük.” dediğini düşünüyorum. Burada hani “Daha büyük kaza da bekliyordum.” diyor özellikle Soma’yla ilgili sözlerinde. Bu kazaları, daha büyük kazaları beklemesinin nedeninin denetim mi, yoksa işletmelerin genel çalışma sistemi mi olduğunu merak ediyorum. Yani gelen denetimlerin yetersiz olduğunu mu, işletmenin de çalışma şeklinin ranta dönük, “Sadece para kazanayım ama diğer işler beni ilgilendirmez.” niteliğinde mi olduğunu öğrenmek istiyorum.

Bir de, yine, biz de orada, alanda olduğumuz sürede ve aileleri ziyaret ettiğimiz sürede hep bize şeyi söylediler, yani farkında da değiller aslında aileler ama yaklaşık bir aydan beri zehirlenme belirtileri varmış ailelerde. Birbirlerinden duyduktan sonra “Aa, benim eşim de zehirlenmişti, ben onu gıda zehirlenmesi olarak algılamıştım.” niteliğinde sözleri var bizlere. Yani bunu bir aydan beri bir gaz zehirlenmesinin olduğunun belirtisi olarak düşünüyorum ben. Bu gaz zehirlenmesiyle ilgili ya da gazla ilgili ölçüm araçları var mı, yoksa çalışmıyor mu ya da hani bu, canları istediğinde çalıştırıp canları istediğinde kapatabilme gibi manuel bir sistemle mi oluyor? Onu merak ediyorum.

“Laboratuvar yok.” dedi. Neden yok? Yani ülkemizde, özellikle Soma’da maden bölgesi olmasına rağmen “Metan içeriğinin belirleneceği bir laboratuvar yok.” dedi ülkemizde. Yani bunun donanımlısı mı yok, hiç mi yok? Bunu da merak ediyorum.

Bir diğeri de, denetimlerle ilgili konuşan arkadaşımıza şunu sormak istiyorum: Yani denetimlerde, işte, programlı denetim bana göre olabilir, yani rutin denetimler olmalıdır. Çünkü her yıl ona göre kendilerini daha düzenli bir hâle getirir ve alışkanlık edinmesi açısından önceden belli olan programlı denetimlerin olması iyi sonuç da verebilir. Ama dikkat ettim ki oradaki şirketlerden bir tanesi İmbat’a 8 programlı, 8 de inceleme var. İnceleme herhâlde şikâyetle binaen olmuş olan denetimler oluyor. Diğer firmalardan neden şikâyet yok ya da diğer firmalara gelen bir şikâyet var da bu vurdumduymazlığa mı geliniyor ya da bu görmezlikten mi geliniyor, korunuyor mu? Bunu merak ediyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Teşekkür ederim Sakine Hanım.

Başkan Vekilimiz Yılmaz Tunç...

YILMAZ TUNÇ (Bartın) – Teşekkür ediyorum Başkanım.

Ben de değerli Hocamıza ve İş Başmüfettişi arkadaşımıza ve Daire Başkanımıza teşekkür ediyorum sunumlarından dolayı.

Benim İş Başmüfettişimize bir iki sorum olacak. Şimdi, teftişlerle ilgili Soma'nın raporuna baktığım zaman, 2012'nin elimizde. Herhâlde 2013 yayımlanmadı, değil mi?

İŞ BAŞMÜFETTİŞİ HÜSEYİN OKUYUCU - Hayır, yayımlanmadı.

YILMAZ TUNÇ (Bartın) – 2012'ye göre hareket edecek olursak, 8 iş yeri denetlenmiş ilk aşamada, 7'sine para cezası verilmiş. İlk aşamada noksansız olan bir iş yeri var. Bu iş yeri hangisi? Bu, birinci sorum.

Daha sonraki aşamalarda yapılan teftişlerde, teftiş sırasında noksanlıkların giderildiği söyleniyor. Teftiş sırasında hangi noksanlık o kısa süre içerisinde giderilebiliyor? Mesela, havalandırmayla ilgili bir eksiklik hemen o teftiş sırasında giderilebiliyor mu? Baktığımız zaman, Soma'nın incelemesinde, 2012'de, havalandırmayla ilgili 3 tane eksiklik var. 3 iş yerinde eksiklik tespit edilmiş ama bakıyoruz ki kapatma kararı verilmemiş. Mevzuatımıza göre, havalandırmayla ilgili eksiklik tespit edildiğinde o iş yerinin kapatılması gerekir.

BAŞKAN - Üretimin durdurulması gerekir.

YILMAZ TUNÇ (Bartın) – Üretimin durdurulması gerekir, "kapatma" deniyor iş mevzuatında. Kapatılmamış. Bunun sebebi ne olabilir?

Başka sorum: Kazadan sonra, alt işverenlikle ilgili çok spekülasyon yapıldı, "dayıbaşıklık" denildi, vesaire. Bununla ilgili, iş müfettişlerinin raporlarına yansıyan bir husus oldu mu bugüne kadar? Normalden fazla çalışma yapıldığı ortada yani normal şartlar altında o kadar kömürün o kadar süre içerisinde çıkarılmayacağı ortada. İşçilerin fazla çalışması, fazla mesaiye zorlanması anlamında, şikâyetler anlamında raporlara yansıyan bir durum söz konusu mu?

Bir de bu programlı teftişler yılda kaç kez yapılıyor? Madenler, kömür ocakları dinamik bir yapı. Bir günde bile oradaki şartlar değişebilir. O nedenle yılda kaç kere programlı yapılıyor? İncelemeli teftişler sadece şikâyet üzerine mi yoksa hiç şikâyet olmadan da kurumun yaptığı teftişler var mı?

Bir de değerli Hocamıza sormak istiyorum: Bahsettiğiniz eksikliklerle alakalı sizin raporunuzu, görüşlerinizi, devletin ilgili kurumlarına ulaştırdığınız oldu mu?

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum Yılmaz Bey.

Vural Kavuncu...

VURAL KAVUNCU (Kütahya) – Sayın Başkan, değerli arkadaşlar, Sayın Hocam, değerli Başkanım, Başmüfettişim; teşekkür ediyorum sunumlarınız için.

Şimdi, İş Teftiş Kurulu Başkanlığının hazırladığı kitabı gördük, takdir de toplamış, inceleme fırsatımız olmadı ama şöyle kabaca baktığımızda hakikaten detaya inecek kadar düzenlemelerin, kuralların olduğu ifade ediliyor ve denetimlerde de bunlara ayrıntılı olarak bakıldığı ve son dönemde de buna hassasiyet gösterilerek çok sayıda ocağın da kapatıldığı yönünde bilgileri de aldık.

Yalnız, yani bu söylemlerle Sayın Hocamızın ifade ettikleri arasında çok büyük bir fark ve çok büyük bir açık var. Yani, çok basit bir şey, Sayın Hocamız 3 tane ana şey söyledi: "Yanabilir plastik boru olmaz, yanabilir bant olmaz, yanabilir kablo olmaz." diye ve burada da belki de işin asıl çıkış sebeplerinden birisi de bu. Buna benzer siz de 4 tane anonstan bahsettiniz "yedek havalandırma" dediniz, "diğer çıkış" dediniz. Yani, bunlar bırakın hani ufak tefek hadiseleri, ana ve temel hadiseler. Sizin, bunlar bu kitapta yazmıyor mu? Orada olmadığı apaçık belli, bunlara bakmadınız mı? Yani, bu açığı nasıl açıklıyorsunuz, nedir bu konu?

Diğerinde de, o diğer şu andaki mevcut işlem... Ben de Kütahya bölgesindenim, Tunçbilek çok yakın bildiğim bir alan. Orada hâlen işleyen birkaç tane havzamız var; bir tane yeni kazılıyor, İğdekuzu; bir de Derinkuyu denilen bir bölgemiz var Beşiktepe'de, o da 117 milyon ton havzalı ve hakikaten o da çok büyük bir işletme olacak özellikle, onun da projeleri çizildi. Acaba, Sayın Hocam, bu projelere de siz aşına mısınız? Bu projelerde de, bahsettiğiniz gibi, işe baştan başlamak adına gene plastik borularla mı proje yaptılar? Nedir acaba konu?

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ederim Vural Bey.

Sakine Hanım herhâl de bir şey ilave edecek, ondan sonra ben de listeyi kapatıyorum, Hocalarımız cevap versinler.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Ben Teftişe bir şey soracağım, 2 sorum vardı. Ben sırf Hocama sormuştum da onlara da kısaca sorabilirim, değil mi?

BAŞKAN – Peki, Sakine Hanım'dan sonra sorun ama Teftiş de hızlı bir şekilde cevaplandırın.

SAKİNE ÖZ (Manisa) – Benim, sadece iş kazasıyla ilgili -sanırım Mustafa Bey iş kazalarıyla ilgili bilgi verdi- dikkatimi çekti; 2000'den sonra iş kazalarında hızlı bir düşüş, azalma gördüm. Bu azalmayla ilgili benim kaygılarım var açıkçası. “Bunlar iş kazası gösterilmiyor mu artık iş yerlerinde?” diye düşünüyorum çünkü işçilerin iş kazalarından sonra maden firmalarının ya da diğer özel sektörün kendi ambulanslarıyla hastaneye götürüldüğü ve bununla ilgili “yolda ya da yolda kaza” niteliğinde gibi tutanaklar tutulduğuyla ilgili bilgiler var. “Bu iş kazaları gerçek mi yoksa hani özel sektöre geçtikten sonra böyle bir karışıklık mı var?” diye, onu merak ediyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

Özgür Bey, lütfen kısa rica edeyim.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Bir maden işçisi, madende müfettiş gördüğünün farkına varır mı varmaz mı? Özel bir rengi var mı? Çalıştığı yerde kendini tanıtır mı? Eğer varırsa, mesela bir madende denetim yapıldığında kaç madenci “Ben ömrüm boyunca madende denetim görmedim.” diyorsa o denetimden şüpheye düşeriz? Çünkü biz gidince soracağız bunları: “Müfettiş gördün mü? Kaç kere gördün?” diye.

Bu kadar iyi denetim yapılıyorken 9 tane paletli cihazın kayda geçmemesi nasıl bir şey? 9 tane paletli ve mazotlu cihazın. Çünkü dün “1 tane bile olamaz.” demiştiniz, dinledik, 9 tane çıktı madenden.

İŞ BAŞMÜFETTİŞİ HÜSEYİN OKUYUCU - O öyle değil, onu biz anlatalım, şimdi hemen anlatalım.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Onu anlatırsanız memnun oluruz.

Son olarak da, bu önceden haber verme meselesini yani gerekiyorsa mevzuatta bir düzenleme hemen buradan talep edilir. “Yarım saat” diyorsunuz ya, bize de şöyle söylüyorlar: “Müfettişlerin geleceğini bir hafta önceden biliyoruz, bazen ismini biliyoruz, ‘Sizin geleceğinizi duymuştuk.’ diyoruz müfettişe”. Bu, yönetici düzeyinde yani maden mühendisi diyor ki: “Biz müfettişin adını duyuyoruz. Ben üç gün önce duydum, sen nasıl bir hafta önceden duyuyorsun?” diyor. Böyle bir şey yaşandıysa bu neredeki arızaya işaret eder? Ve o yoldan almada bile diyorlar ki: “Aslında antigrizu dinamit kullanmamız lazım, biz fitilli kullanıyoruz. Müfettiş gelecek mi, onların kasası gidiyor, denetlemelikler geliyor.” O süre ne kadar bir süredir? Yani, bir de oradan almakta biraz gecikti, yarım saatte sizi getirdi, bir çay ikram etti “Yorgun musunuz? Hadi, gelin inelim.” dedi. Bu sistem iki-iki buçuk saat bir hazırlık şansı veriyorsa ilgili müracaatları yapalım yani hiç olmazsa maden denetimlerinde taksit tutmanın da parasını ödesin devlet. Dedikleri şöyle bir şey: “Soma-Bergama yolunun 14’üncü kilometresinde inip madeni arıyorlar ‘Ben buradayım.’ diye.” En yakın toplu ulaşım, değil mi onu kastediyorsun? Yani, Soma’dan da aramıyorsunuz, Bergama’ya gidiyorsunuz...

İŞ BAŞMÜFETTİŞİ HÜSEYİN OKUYUCU - Yoldan, yol ayrımından yani.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Yol ayrımında, otoyol, şeyde iniyorsunuz, arıyorsunuz madeni: “Gelin, beni alın.”

VURAL KAVUNCU (Kütahya) – 4x pick up tutsun ya.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Evet.

BAŞKAN – Çok teşekkür ederim.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Ben teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Bahtiyar Hocam, siz buyurun.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. BAHTİYAR ÜNVER – Efendim, çok teşekkür ederim.

Yangınlarda kullanılan yöntemler nelerdir? Burada nasıl yöntemler kullandıklarını çok net bilmiyorum ama bu ocakta yani mevcut durumda yani havzada nasıl kullanıldığını tabii ki biliyorum. Öncelikle üretim sahasında üretim bittikten sonra işletme yöntemi gereği belirli bir miktar kömürü alamayıp göçükte bıraktığımız için yangın olma riski daima var ama bunun ne kadar olduğunu da soruyorsunuz. Bunun ne kadar olduğunu belirlemek için bazı çalışmalar yapıldı ama onlar biraz eski çalışmalar yani yeni, özel sektörün çalışmaları sırasında ne kadar kömürün göçükte kaldığı konusunda yeni çalışmaları özellikle bu ocaklar bazında bilmiyorum ama ben tavandaki kömürün yaklaşık en az yüzde 20’sinin kaldığını rahatlıkla söyleyebilirim. Tabii ki kömürün daha fazlasını alabilmek için çok araştırma yapmak lazım. Ben Soma’da çalışıp buraya döndükten sonra da bu araştırmalarıma devam ettim ve hakikaten bu konuda çok ciddi yayınlarımız var. Yani, Çin’de bile söylenen yöntemleri önce biz söylemiştik, şimdi orada, onlar uyguluyorlar, biz burada maalesef onları pek uygulamıyoruz. O teknik şeylere daha sonra isterseniz cevap verebilirim.

Yangını önlerken aynı zamanda köpük kullanmamız lazım çünkü yangın niye olur? Oksijen olacak yani hava gidecek oraya, yanabilir madde olacak, bir de ısı birikecek, bu şekilde olur sadece yangın. Dolayısıyla, aslında köpüklerle -yanmaz köpüklerle- havanın geçişini engelleyebiliriz, bu, yöntemlerden bir tanesi. Yangın olan yere sıvı azot gazı enjekte edebiliriz. Mesela bu Park zamanında burada çok ciddi azot kullanıldı. Belki de kullanılmıyaydı çok ciddi facialar olabilirdi. Burada, bu ocakta kullanılıyor muydu ben bilmiyorum. Ben en son 2010'da gitmiştim bu ocağa. O zaman gayet düzgün bir ocak görüntüsündeydi ama tabii ne şeyin plastik olduğuna... Tabii, çekiçle vurup anlamak lazım, bakınca gayet düzgün görünüyor. Bant mesela, yanar bant olup olmadığını gözle görerek anlayamazsınız, hakeza kablolar için de aynı şekilde. Ama o zaman zaten üretim miktarı falan yeni devralındığı için bu kadar yüksek değildi, ciddi bir havalandırma sorunu yoktu ve hakikaten yani gözle görünür şekilde düzgün bir ocak görünümündeydi o zaman benim için.

Bir "checklist" ten bahsettiniz. Yani, aslında müfettiş gittiği zaman elinde bir "checklist" var ama bu "checklist" in genişlemesi lazım. İşte, ben aslında bir tez yaptırmıştım ama tez tam bitmek üzereyken öğrenci ayrıldı, bebeği oldu, kaldı. Şimdi, onu tamamlatmaya çalışıyorum. Dünyanın değişik ülkelerinde bu maden denetlemeleri nasıl yapılır, bunun karşılaştırılması şeklindeydi. Bu çalışmamız sırasında o çalışmayı tamamlarız ve onu da karşılaştırmalı olarak görebilme şansına sahip oluruz. Dolayısıyla, gittiğiniz yerde örneğin, kullanılan bantlar yanar nitelikte midir diye bir "check" kutusu olduğu zaman, buraya "check" atacağınız zaman -ki Almanya'da bu nasıl yapılır o "checklist" ler tezin arkasında ayrıntılı bir şekilde olacaktı- o zaman tabii ki buradaki bir eksiklik zaten kaçırılması imkânsız bir eksiklik olur "checklist" olduğu zaman, kesin katılıyorum.

Sakine Öz Hanımefendi kaza bekleme konusundaki görüşlerimi sordu. Çünkü kaza bekleminin esas nedeni tabii bantların yanar ya da diğerleri değildi. Yani, burada...

SAKİNE ÖZ (Manisa) - Metan gazı.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. BAHTİYAR ÜNVER – Evet, metan olduğu ve buranın yangına müsait olduğu... Aslında, bakın, bu iki şey birleşince çok farklı bir şey oluyor. Mesela yangın olabilir, yangın olur mücadele edersiniz. Zaten olayın olduğu anda da ocağın üç ayrı yerinde yangın varmış. Muhtemelen sonradan yangının artması da üretimi durdurduğunuz için o yangın ilerlemiş olabilir. Yani, yangın yer altında olabilir, onunla mücadele edilir dediğim yöntemleri kullanarak. Ama metan olduğu zaman bakın yangının seyri değişir çünkü metan hafif olduğu için göçük içerisine gider. Göçük içerisinde bir de yangın varsa ısı kaynağı da oluşur. Alın size işte metan patlama riski. Isı kaynağı oluşmasa aslında metan patlamaz. Yani, yangınla metan arasında çok yakın bir ilişki var.

Aslında Yılmaz Tunç Bey de "Siz bunu bildirmediğiniz mi daha önce, eksikleri?" diye. Şimdi, gittiğimiz yerde eksikleri rapor olarak aslında bildirme gibi bir geleneğimiz yok.

ALİ AYDINLIOĞLU (Balıkesir) – Hocam, nerelere veriyorsunuz bu raporu, onu merak ediyoruz biz.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. BAHTİYAR ÜNVER – Öyle bir geleneğimiz yok, istenirse...

BAŞKAN - Kendi akademik çalışmaları onlar.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. BAHTİYAR ÜNVER – Akademik çalışmalarımız oluyor ama TKİ mesela şunda, Soma Kömürleri AŞ İşletmesinde Metan Geliri Nedeniyle Kapatılan Panolar Değerlendirme Raporu yani bu iş için görevlendirdiler beni ve ben gittim onun öyle yapılması gerektiğini yazdım.

ALİ AYDINLIOĞLU (Balıkesir) – Mesela, enerji bulduğunuzu falan bu raporlarda...

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. BAHTİYAR ÜNVER – Vallahi, TKİ'ye tabii resmî olarak verdik, bu TKİ'de vardır. Mesela burada metanın ölçülmesi gerektiği, nasıl yapılması gerektiği, yangınlarla ilgili sorunlar, hatta o İmbat'ta gördüğüm tehlikenin ne olduğu, orada ne olması gerektiği, yapılan işin yanlışlığı, nasıl düzeltilmesi gerektiği şekillerle filan da açıklanarak sunulmuş vaziyette.

Şimdi, hani, zehirlenme belirtileri varmış işçilerde daha önceden. Ayakta olan işçilerde, zaten dediğim gibi üç farklı yerde yangın varmış yani zehirlenme belirtileri olabilir. Kusma, baş dönmesi, baş ağrısı, elinizi kolunuzu oynatamazsınız yani öyle. Yani, dolayısıyla... Ama bu şey değil, yani normal, iyi çalışan bir ocakta da yangın olabilir ve onunla mücadele edersiniz ve belirli bir miktar bu gaza maruz kalabilirsiniz. Çünkü onu önlemek için yani ilk gördüğünüz anda hadi, kaçmıyorsunuz, tabii mücadele ediyorsunuz. Artık tehlikeli olmaya başladığı zaman kapatıyorsunuz, çıkıyorsunuz yani o karar çok önemli, kritik bir karar.

SAKİNE ÖZ (Manisa) – Hocam, bir şey soracağım: Karbonmonoksit ve metan gazının arasındaki fark yani burada karbonmonoksit zehirlenmesi dediler, metan değil. Yani, metan olsa yanarlardı.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. BAHTİYAR ÜNVER – Hayır, metan zaten zehirli bir gaz değil. Yani, metan patladığı zaman karbonmonoksit oluşuyor yani metanın öyle bir tehlikesi var. Metan şu odada olsa hiç hissedemeyiz, bilmeyiz yani zehirli bir gaz değildir. Mesela, hani, tüp gazı filan da açsak durabiliriz yani zehirlemeyiz bizi ama yandığı zaman, patlama olduğu zaman tam yanma meydana gelmiyor ve karbonmonoksit oluşuyor. Aslında, kömür ve diğer maddeler yanınca da, tam yanma olmayınca gene karbonmonoksit oluşuyor karbondioksitin yanında, o nedenle bir tehlikesi var. Ölçüm araçları var mı? Aslında var ama sayısı yeterli mi onu bilemiyorum tabii ki.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Bu yangın önlenemez hâle gelince “Kapatıp çıkma.” dediniz ya Bahtiyar Bey, “kapatıp çıkma” nedir madende? Nasıl olur?

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. BAHTİYAR ÜNVER – İşte, kapatıp çıkma ana yolda değil işte, işin kötü tarafı bu. Yani, panonun zaten bir hava girişi vardır, bir hava çıkışı vardır. Dolayısıyla, ayakta, şuradadır çalıştığınız yer, buralarda zaten bekleme barajları vardır. Ana yollarda da vardır aslında, buraya gidince mesela onları sorgulamak lazım. Yani, bir yangın çıktığı zaman hemen kapatılmak üzere özel yapılar yapılır, onları ben size daha sonra teknik olarak anlatırım. Mesela, onlar var mı, bakmak lazım. İşte, bu hava girişi ve çıkışı panonun, kapatırsınız ve içeriye kül doldurursunuz, su doldurursunuz, gaz verirsiniz azot gazı, vesaire ve dolayısıyla, oradaki yangını söndürürsünüz ama tabii, orada kimse olmaz, bütün herkesi dışarı çıkarmış olursunuz. Ama buradaki olay şu: Ana nakliye galerisi, yani ana havanın girdiği bir yerde olduğu için bu, oradan her tarafa gidiyor hava. Yani, başka bir yerden daha temiz hava gelse, başka bir yerden daha pis hava çıkarsa oradan, aradan bir yerlere gidebilir ama kaçacak bir yeriniz yok, yapacak bir şey yok. Ya, işte, sığınma odaları olacak, oraya sığınacaksınız ya da budur yani sonuçta, yapacak bir şey yok.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) - Alternatif çıkışlar olacak.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. BAHTİYAR ÜNVER – Alternatif çıkışlar olacak, tabii.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) - Yani, burada patlama olursa ne yapacağına dair bir B planı olacak.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. BAHTİYAR ÜNVER – Planın olacak, tabii ki olacak.

Yani, şimdi, şöyle: Bakın, ben bunu gittiğim her yerde de söylüyorum. Mesela işçiler, birçok insan var, yani böyle hani akli melekeleri yerinde olmayan insanlar da var. Mesela o ocağa girerken ne yapıyor? Sırtında bir çanta var, içinde işte torba, yemeği koyuyor, suyunu koyuyor, gidiyor. Mesela, o su şişesine, bir tane kola şişesine benzin doldurdu diyelim. Ocağın içerisine girdi, hava girişinden 100-200 metre gidince döktü bantın üzerine, tutuşturdu. Bu olmayacak bir iş mi? Bu çok olacak bir şey. Yani, böyle bir olay için bile bir planınızın olması lazım. Ne yapacaksınız o durumda? Nasıl haberleşeceksiniz? Nereye gidecek işçiler? Hakikaten bu olmayacak bir şey değil. Öyle değil mi? Yani, her an olabilir böyle bir şey. Dolayısıyla, metan laboratuvarı, işte, geçen de TTK Genel Müdürü “Biz ölçüyoruz.” dedi ama ben web sayfalarına baktım, yazmıyor ama Soma’nın yakınlarında bir yere kurulması lazım, hatta bir değil, birkaç tane kurulması lazım. Nedir bunun maliyeti zaten? Bir de hani bilim ve teknolojik araştırmalar için de doğrudan kullanılacak şeyler olduğu için zaten buralarda hiç işimiz olmasa bile bunları kurmamız lazım.

CANAN CANDEMİR ÇELİK (Bursa) – Yani, ne olursa olsun.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. BAHTİYAR ÜNVER – Tabii ki, tabii ki. Yani, onların da nasıl yapılması gerektiğini ben bu raporlarda açıklamıştım.

Evet, şimdi, Tunçbilek’teki derin sahalarla ilgili soru sordunuz. Tunçbilek modellemesinde -o derin sahaların modellemesini de biz yaptık, çalıştık orada, bizim ekibimiz yaptı- şimdi, Tunçbilek derin sahalarında da ciddi sıkıntılar var ciddi su sorunu gibi. Burada, tabii projeleri yaparken şurada şu boru kullanılacak, burada bu boru kullanılacak, o ayrıntıya girmiyorsunuz, açılacak yolları ve nasıl çalışacağını anlatıyorsunuz. Dolayısıyla, zaten yer altında çalışan her makinenin bir kere “exproof” olması lazım yani alev sızdırmaz olması lazım. Kablonun, kullanılan civatanın, her şeyin zaten standardı var, her şeyin o standartlara uygun olması lazım. Yani, bunu ayrıca bir de yazmanın gereği yok bizim literatürde yani zaten bunlar olması gereken şeyler. Yani, Tunçbilek’teki sahanın da kendine has ciddi sorunları var, mesela çok ciddi araştırılması gereken şeyler var. Mesela ciddi su sorunu var dediğim gibi. Yani, o sorun çözülmeden orada üretim yapılması söz konusu olamaz. Yani, biz raporlarımızda, TKİ’ye sunduğumuz final raporlarda buradaki sorunlar nedir, bundan sonra nasıl bir çalışma yapılmalıdır, onları da ayrıntılı olarak belirtiyoruz.

VURAL KAVUNCU (Kütahya) - Bir rapor verdiniz mi TKİ’ye?

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. BAHTİYAR ÜNVER – Tabii ki, tabii ki TKİ’de var.

MUZAFFER YURTTAŞ (Manisa) – Hocam, metan ölçümü diye kastettiğiniz nedir yani? Metan ölçümü yapılmıyor mu şu anda ocaklarda?

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. BAHTİYAR ÜNVER – O değil. Yok, yok, ocaktaki metan ölçümünü kastetmiyor, o zaten standart, o zaten yapılıyor.

MUZAFFER YURTTAŞ (Manisa) – Ölçülüyor. Sizin dediğiniz laboratuvar amaçlı...

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. BAHTİYAR ÜNVER – Benim dediğim, kömürü alıp onun içinde ne kadar metan var görmek lazım. Şöyle: 1 ton...

MUZAFFER YURTTAŞ (Manisa) – 5 metreküp değil mi?

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. BAHTİYAR ÜNVER – Evet, 5 metreküp/ton. Bu arttığı zaman, 30’a, 40’a çıktığı zaman zaten siz kazarken çok metan gelecek. Havayla yenemezsiniz onu anlamına geliyor.

MUZAFFER YURTTAŞ (Manisa) – Alınan kömür numunelerindeki metan gazını ölçecek bir laboratuvar.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. BAHTİYAR ÜNVER – Aynen öyle.

Evet, benim cevaplarım bu kadar.

BAŞKAN – Çok teşekkür ederiz hocam, bizi hakikaten bu konuda çok detaylı bilgilendirdiniz. Ben, Teftiş Kurulundan arkadaşlarımıza da cevaplamaları için son sözü veriyorum.

Buyurun.

İŞ BAŞMÜFETTİŞİ HÜSEYİN OKUYUCU – Sayın Başkanım, ben çok kısa genel hususlarla ilgili cevapları verdikten sonra İlkan Bey de somut madenle ilgili sorulara cevap verecek.

Birkaç sayın vekilimiz benzer şeyler söyledi: “Biliniyor mu? Geleceğinizi nereden biliyorlar?”

Şimdi, programlı teftişleri ilan ettiğimizi söyledim yılbaşında ama daha sonra somut olarak hangi tarihte o iş yerine nereye gideceğimizi biz kimseye söylemiyoruz. Nereden biliyorlar? Hepsini 160 tane yer altı kömür madeni var bütün Türkiye’de. Biz birincisine gittiğimizde -bunlar kendi aralarında hep iletişim hâlinde- bunu biz kimseye söylemiyoruz. Bu şeyde de başımıza geliyor, organize sanayi bölgeleri mesela alan esaslı sadece madende teftiş yapmıyoruz; gidiyoruz mesela Konya Organize Sanayi Bölgesinde alan esaslı teftiş programımız var. OSB’de 100 tane -misalen söylüyorum- teftiş programına aldığımız iş yeri var, birincide kapıdan girdiğimizde diğer 99’u duyuyor. Zaten aynı yönetimeler. Bu çağda da bu iletişimin önüne geçemiyorsunuz, böyle bir gerçeklik var. O yüzden, ikinci, üçüncü gittiklerinizde ilk tepki “Sizi bekliyorduk.” olabiliyor.

Bu, dediğiniz gibi olumsuz tarafları söylenebileceği gibi, bazen bu olumlu da olabiliyor. Biz gitmeden de bazı şeyler olmuş oluyor. Ve bütün dünyada -emin olun- bu iş teftiş teşkilatları artık böyle çalışıyor, başka bir yöntemi maalesef yok. Biz de ceza hukukunda olduğu gibi suçüstü falan gibi bir olayımız da yok. İş hukuku farklıdır, iş hukukunda mutlak butlan da olmaz.

Sayın vekilimizin sorusu: Yine çalışma süreleriyle ilgili, günde 7,5 saattir, fazla çalışma yasaktır. Biz, bunu, işin yürütümü yönünden müfettiş arkadaşlarımız teftişe gittiğinde, tespitini yaptığında “Bundan sonra yapma, zinhar yapma, para cezası da verilir üzerine...” Ve işte mutlak butlan olmadığından eğer çalıştırdıysa da o çalıştırdığının hakkını yememek için de parasını ödetiriz. Mevzuat böyle, başka da bunun bir ihtimali yok.

Dün yine mevzu olduğu için söyleyeyim: Tutup da çalışma sürelerinden dolayı yedi buçuk yerine sekiz buçuk çalıştırıyor diyelim bir madende. Yer altı maden ocağında sınır yedi buçuktur bugün, yarım saat de yemek vardır, sekizdir. Biz sekiz buçuk saat çalıştırdığı için kapatamayız mesela, kapatma gerekçesi bellidir. Yani, İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu’nun 25’inci maddesine göre işlem yaparsınız.

YILMAZ TUNÇ (Bartın) – İdari para cezası verirsiniz.

İŞ BAŞMÜFETTİŞİ HÜSEYİN OKUYUCU – İdari para cezası verilir, evet. Mevzuat neyse onu yapmak durumundayız müfettişler olarak.

FATOŞ GÜRKAN (Adana) – Denetimdeki süreç ne kadar yani ne kadar sürede denetliyorsunuz?

İŞ BAŞMÜFETTİŞİ HÜSEYİN OKUYUCU – O, denetimin kapsamına, içeriğine, ocağın büyüklüğüne, bütün şartlara göre değişir, hatta konusuna göre. Mesela, her denetimde her konuya da bakmayız. “Risk esaslı.” dediğimiz de budur.

Yine bir örnek olsun diye söyleyeyim: Türkiye’de hep çok fazla odaklandığımız için, biz bunun uluslararası literatürünü ve normlarını da çok iyi biliyoruz, ona göre kendimizi konumlandırmaya çalışıyoruz. Mesela iki tane örnek vereyim size: Avrupa Birliğinde bir ülkede teftiş programları sadece forkliftlerde çok fazla sepetten düşme kazası olduğu için bir yıl boyunca bir programlarını böyle yaptılar yani iş yerine gidip forklifte bakıp geldiler müfettişler. Şu anda uyguladıkları başka bir teftiş programı mesela, hemzemin yerlerdeki kaymalar, düşmeler.

Şimdi, nerede çok fazla olay varsa, risk varsa oraya odaklanırsınız. Yeni teftiş yaklaşımı böyle bir şey gerektiriyor. Biz de buna odaklanmaya çalışıyoruz. Bazen adını o anlamda riske göre koyuyoruz teftişin. Sunumda da arz etmeye çalıştığım oydu. "Risk esaslı." dediğimiz bu. Bir sektörde, mesela inşaatlarda biz üç dört sene boyunca sadece yüksekten düşmelere gittik. Niye böyle yaptık? İnşaat sektöründe kazanın şeyi belli, en çok olan kazaların istatistiği belli, bunun sonucu da belli. Yüksekten düşünce ya ölüyor ya ağır yaralanma oluyor, başka bir alternatifi yok. Biz şimdi yüksekten düşmeleri halledebilirsek inşaat kazalarının yüzde 60-70'ini önleyip ölümlerin de belki 80-90'ını önlerseniz ama işte ha deyince olmuyor, senelerdir yapıyoruz. İnşaatlarda kapatmaları siz de duymuşsunuzdur mutlaka. Medis inşaatı dâhil, bu Medisin yaptığı bina inşaatı dâhil bir sürü yer kapattık.

İŞ MÜFETTİŞİ MUSTAFA İLKAN ÖZER – 12 Eylülde.

İŞ BAŞ MÜFETTİŞİ HÜSEYİN OKUYUCU – Hem de 12 Eylül tarihinde, evet. Sayın Vekilim işte bunlar güvenlik kültürü, hep dönüp dolaşıp oraya geliyoruz. Ne yaparsanız yapın, sizin muhatap olduğunuz insanlarda belli bir güvenlik kültürü seviyesi olmayınca bunu işin bir önceliği gibi düşünüyorlar. O bile yanlış yani "Önce güvenlik." lafı bile bizde yanlış anlaşıyor. Önce güvenlik, bir çek ediyor ortalığı, tamam bitti, ondan sonra üretime geçiyor. Hayır, bu "Önce kalite." dediğinde doğru anlıyor ama her an kalite. "Önce kalite." demek her an kalitedir, onu doğru anlıyor üretirken. Önce güvenliği sadece baştan basit bir çek yapıyor, devamında unutuyor gidiyor. Aynı kalite mantığında olduğu gibi, işin ayrılmaz bir parçası gibi biz işverenimize bunu anlatamadıktan, öğretilmedikten sonra bizim işimiz bundan sonra da çok kolay değil. Maalesef bu gerçeği açıklıkla size ifade etmek isterim.

Madene özgü detay konularla ilgili meslektaşım açıklama yapacak.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Teşekkür ederim Hüseyin Bey.

İlkan Bey, buyurun.

İŞ MÜFETTİŞİ MUSTAFA İLKAN ÖZER – Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Muzaffer Yurttaş Vekilimin sorduğu "Haberli gidiyorsunuz, bunun bir belgesi var mı yok mu?" En somut belgesi raporumuzdur yani raporumuzda yer alan hususlardır. Bizim bütün raporlarımızı siz bu Araştırma Komisyonu kapsamında inceleyebilirsiniz, bakabilirsiniz. Neler tespit etmişiz, o yer altına ilişkin noksanlıklarımız bizim oraya gittiğimiz en somut ispatıdır. Aynı zamanda, birtakım periyodik kontrol belgeleri ya da bakım belgeleri vardır. Belli kişilere, ehil kişilere yaptırılan o belgelerin varlığı da en azından bizim oralarda olduğumuz somut delilleri olarak adlandırılabilir.

Hocam konuşmasını tamamlarken, 2010 yılında Soma'da bu ocakta olduğunu söyledi ve o an için şartlarda herhangi bir olumsuzluk olmadığını söyledi. Şimdi, ben bir maden mühendisiyim ve bir iş müfettişiyim. Gerçekten şu geçen süre içerisinde dört yıldır ciddi bir mücadele içerisindeyiz. Biz madenlerde yer altında bir değişiklik yapmaya uğraşıyoruz yani 2010 yılına kadar devam edegelen bir sistemi değiştirmeye çalıştık. Bugün işçi şikâyeti geliyor ve işçi şikâyetinde diyor ki: "Ya, gaz sensörleri bizim ocağımızda ötüyor ama bir şey yapılmıyor." Şimdi, ben buna baktığımda şöyle bir tarafını görüyorum: 2010'a kadar bu ocaklarda gaz sensörleri yoktu, bunlar ötmüyordu yani hiç kimse bilmiyordu.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Şu ocak özelinde şunu söyleyin: Park Elektrik döneminde iş güvenliğine ve madendeki olası kazalara inanılmaz tedbirler alındığını, özellikle bütün madenciler gittiğimizde bize söyleyecek. Son bir yılda iş güvenliği hak getire "üretim, kömür, kömür, hadi, hadi, hadi" yani bunu söylüyorlar şu anda, son bir yılda diyelim. Park Elektrik zamanında çalışanlar oraya şey diyor: "Adamların ödü kopuyordu bir işçinin başına bir şey gelecek diye ve gerçekten o zaman devletteki kadar güvenlik önemseniyordu." diye söylüyorlar bize.

İŞ MÜFETTİŞİ MUSTAFA İLKAN ÖZER – Efendim, ben devam edeyim.

Sayın Sakine Hanım'ın sorusu vardı: İmbata neden 8 ve 18 teftiş? Ben soruyu yanlış anlamadıysam "Neden bu kadar çok teftiş yaptık?" şeklinde mi sordunuz?

SAKİNE ÖZ (Manisa) – Yani, oraya teftiş var ama diğer işletmelere yok.

İŞ MÜFETTİŞİ MUSTAFA İLKAN ÖZER – Anladım. Şöyle: Şimdi İmbat oradaki en büyük maden işletmesi ve 5 binin üstünde çalışanı var ve doğal olarak oradan daha fazla.

SAKİNE ÖZ (Manisa) – Burada da 3 binin üzerinde var.

İŞ MÜFETTİŞİ MUSTAFA İLKAN ÖZER – Burada da 3 binin üzerinde ama sayıya bakarsak burada 8 teftiş, 8 inceleme, 8 de programlı yapmışız; İmbatta da 8 programlı, 18 tane de inceleme yapmışız.

SAKİNE ÖZ (Manisa) – Yani, Soma AŞ'de programsız yok, görmedim ben.

İŞ MÜFETTİŞİ MUSTAFA İLKAN ÖZER – 8 tane programlı, 8 tane de inceleme teftişi var.

İŞ BAŞMÜFETTİŞİ HÜSEYİN OKUYUCU – Soma’da kaza olan ocakta 8 tane incelememiz var. Slaytta tekrar verilere... Özür dileriz yani var.

İŞ MÜFETTİŞİ MUSTAFA İLKAN ÖZER – Diğer sorunuza ilişkin, bu iş kazalarının kayıt altına alınıp alınmadığına ilişkin böyle bir kaygı duyulabilir, gerçekten duyulabilir. Ben slaytların arasında özellikle başka bir şey daha eklemiştim, bir dönemsel bir şey almıştım. 2004 ile 2012 yılları arasındaki verileri özellikle araştırmıştım çünkü bizim ülkemizde, evet, biz de tespit ediyoruz zaman zaman kazaların bildirilmediğini. Özellikle benim Güneydoğu’da yaptığım teftişlerde ağırlıklı olarak kazaların bildirilmediğini görüyorum, tespit ediyorum. Fakat, zaman içerisinde bu ortaya mutlaka çıkıyor yani hemen çıkmıyorsa üç yıl sonra, beş yıl sonra... Şimdi, şöyle de bir kültür oluyor, bir süre içerisinde etkisi mutlaka hissediliyor. Tamamı yansıtmamış olabilir.

SAKİNE ÖZ (Manisa) – Ben verilere girmesi açısından diyorum yani tespit edilmiş olsa bile verilere giriyor mu, giriyor mu? İş kazaları verilerine, istatistiklere giriyor mu? Girmiyor herhâlde böyle olunca, onu söylemek istiyorum.

İŞ BAŞMÜFETTİŞİ HÜSEYİN OKUYUCU – Giriyor efendim.

İŞ MÜFETTİŞİ MUSTAFA İLKAN ÖZER – İstatistiklere o anlamda giriyor yani işlemi tamamlanmış ve Sosyal Güvenlik Kurumunun işlem yaptığı tüm istatistiki veriler, zaten hepsi, verdiğimiz bütün veriler o resmî veriler, oradan aldığımız veriler.

İŞ BAŞMÜFETTİŞİ HÜSEYİN OKUYUCU – Bir ekleme yapabilir miyim burada? Sayın Başkanım, iş kazalarıyla ilgili çok kısa bir ekleme.

Şimdi, iyi ki giriyor aslında ama meslek hastalıklarında sorununuz var, onu söyleyelim. Onu belki başka bir toplantıda, eğer arzu ederseniz açarız ama iş kazalarında şöyle bir avantajımız var.

BAŞKAN – Şimdi, ileride kapsamlı bazı şeyleri görüşeceğimiz için.

İŞ BAŞMÜFETTİŞİ HÜSEYİN OKUYUCU – Evet. İş kazalarında Sayın Başkanım, şöyle bir avantajımız var.

BAŞKAN – Biraz konuyu bağlarsak sevinecek arkadaşlarımız.

İŞ BAŞMÜFETTİŞİ HÜSEYİN OKUYUCU – Evet, çok kısa Sayın Başkanım.

İş kazalarında işveren saklamaya çalışsa bile sonrasında işçi bir şekilde haklarını öğreniyor ve sigortaya gidip bunu söylüyor. Dosya açıldığı andan itibaren de dosya kapandığında, belki üç sene sonra kapanıyor ama o oraya giriyor. Böyle bir avantajımız var ama meslek hastalıklarında dediğim gibi Türkiye olarak büyük sıkıntımız var. Bu belki başka bir konu.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – İlkan Bey, buyurun, devam edin.

İŞ MÜFETTİŞİ MUSTAFA İLKAN ÖZER – Sayın Yılmaz Tunç Vekilimizin sorduğu sorular spesifik ama size yazılı olarak cevap verdim çünkü şu anda elimizde o bilgiler yok. Bu bir derleme sonuç raporu, genel değerlendirme raporu. Tek tek o dönem yapmış olduğumuz Soma’daki raporlardan içeriğine bakar, size bu konuda yazılı bir bilgi verebiliriz.

BAŞKAN – Tüm komisyon üyelerimize o zaman gönderelim bunu Mustafa Bey.

İŞ MÜFETTİŞİ MUSTAFA İLKAN ÖZER – Elbette, elbette.

Yani hangi iş yerinde noksan olmadığına dair, teftiş sırasında hangi noksanlıkların giderildiğine dair ve bu havalandırma ile ilgili bu genel değerlendirme olduğu için o tespit edilen noksanlığın niteliğinin ne olduğunu, sizlere bunu da açıklayalım ve yılda kaç denetim yapıyoruz? Yılda yer altı kömürlerinde en az iki tane denetim her iş yerinde özellikle 2011’den...

YILMAZ TUNÇ (Bartın) – 1 Ocakta...

İŞ MÜFETTİŞİ MUSTAFA İLKAN ÖZER – 1 Ocakta en az iki defa yapıyoruz. Bunun bir tanesi hazırlık dönemine, bir tanesi de yaklaşık üretim dönemine denk geliyor.

Sayın Vural Kavuncu Vekilimin sorduğu soru: “Bu rehber olmasına rağmen neden bu noksanlıklar, neden bakılmadı?” Şimdi bu bir rehber, yer altı maden işçisinin, yer altında çalışan ya da yer üstünde çalışan mühendisin ya da işverenlerin kullanması amacıyla, yol göstermesi amacıyla Teftiş Kurulu Başkanlığının kendi inisiyatifiyle hazırlamış olduğu bir rehber. Uygulama zorunluluğu olan bir mevzuat değil. Ayrıca, bununla ilgili uygulama zorunluluğu olan mevzuatımız İş Kanunu, İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu ve o kanunla gelen yönetmeliklerde var.

Şimdi Hocamın da bahsettiği bir konu vardı. Mesela projenin uygunluğu konusu meselesi. Şimdi, teftişlerimizde bizim her bir iş müfettişi mevzuatla sınırlıdır, mevzuatın varlığını o iş yerinde denetler. Yani ben gittiğimde o projenin eksikliği üzerinden bir değerlendirme yapabilme yetkim son derece sınırlı oluyor. Nasıl sınırlı oluyor? Mesela bu ocakta Hocam der ki: “Bir havalandırma daha

olması lazım, en az bir şey daha olması lazım.” Ama beni sınırlayan şey, orada havalandırma değerlerinin uygun olup olmadığı. Yani oksijen değeri yüzde 19’un altına düşüyor mu? Monoksit değeri 50 ppm’in üstüne çıkıyor mu? Karbondioksit değeri binde 5’ten daha fazla bir değer ihtiva ediyor mu? Şimdi, beni de bağlayan o çünkü ben mevzuata uygunluk denetimini yapıyorum.

ALİ AYDINLIOĞLU (Balıkesir) – Ama sürekli ölçümler yapılmıyor mu zaten burada?

İŞ MÜFETTİŞİ MUSTAFA İLKAN ÖZER – Tabii, tabii, orada sürekli ölçümler yapılıyor ve kayıt altına alınıyor. Zaten ben teftişlerimde de...

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Sizin müfettişinizi kim denetleyecek peki? Sorun orada yani.

İŞ BAŞMÜFETTİŞİ HÜSEYİN OKUYUCU – İşte Maden İşleri Genel Müdürlüğü...

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. BAHTİYAR ÜNVER – Aslında ben onu öneriyorum, yani burada projeyi denetleyen Maden İşleri Genel Müdürlüğü, yani Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı olduğu için oradan da o işi yapan kişilerin olması doğru olur. Yani Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının bakışı, yani yanlış bir şeyin yanlışlarını bulmak şeklinde olabilir ama her şeyin düzgün yapılmasını sağlamak...

BAŞKAN – Şimdi, tabii burada tartıştığımız...

VURAL KAVUNCU (Kütahya) – Mesela plastik boruya bakan kimdir veya boruların plastik olup olmadığı, yanabilir olup olmadığı sizin sorumluluk alanınızda değil mi?

İŞ MÜFETTİŞİ MUSTAFA İLKAN ÖZER – Efendim, bununla ilgili yönetmelik kapsamında iş yerinde kullanılan ekipmanların, dün sizin de bahsettiğiniz, mesela paletli keçeğin, yani bir yükleme...

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Mazotlu.

İŞ MÜFETTİŞİ MUSTAFA İLKAN ÖZER – Mazotlu ve paletli keçeğin kullanılmasına ilişkin somut bir şey yok. Mesela yönetmeliğimizde şunu söyler: “Mazotlu dizel ekipmanların kullanılması mümkündür. Ancak benzinli ekipmanların kullanılması yasaktır.” Ancak mazotlunun kullanılması da şarta bağlıdır. Ne şarta bağlıdır? Yeraltında kullandığımız ekipmanların tamamının -Hocam da ifade ettiler- yer altı koşullarına uygun olması gerekir. Elektrikli ekipmanların, mekanik ekipmanların... Bunun içerisine tesisat girer, boru tesisatı girer, kablolar girer, bant girer, orada kullanılan keçe girer, hepsinin uygunluğunun denetimi bizdedir. Bunların hepsine bakarız.

İŞ BAŞMÜFETTİŞİ HÜSEYİN OKUYUCU – Başkanım, biz tekniğine bakarız.

ALİ AYDINLIOĞLU (Balıkesir) – O söylediğiniz yanan malzemelerin olduğunu gördü oraya girenler. Nasıl çalışıyor? Yani bu tespit edildiği zaman o ocak kapatılmalı mı, faaliyeti mi durdurulur? Hiçbir yaptırım yok mu bunun?

İŞ MÜFETTİŞİ MUSTAFA İLKAN ÖZER – Başkanım, hemen akabinde...

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Bence madenin yerine sizi kapatmamız lazım. Sizi kapatacağız, yeniden açacağız. Madenle uğraşmayacağız.

VURAL KAVUNCU (Kütahya) – Mevzuatımızda, yönetmeliğimizde burada yanmaz madde kullanılmaz diye bir madde var mıdır, yok mudur?

İŞ MÜFETTİŞİ MUSTAFA İLKAN ÖZER – Hayır, öyle bir madde yoktur. Uygun olmasına ilişkin yer altında kullanılan ekipmanların bir yer altı kömür işletmesinde kullanılmaya uygun olması gerektiğine dair bir düzenleme vardır.

VURAL KAVUNCU (Kütahya) – Bu yönetmeliği kim yapıyor? Sayın Hocam herhâlde bilgi verecek.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. BAHTİYAR ÜNVER – Yönetmelikle ilgili değil de daha önce yaşadığımız bir faciayla ilgili bilgi vereyim. Küre’de -yılını hatırlamıyorum ama- 17 maden işçimizi kaybettik. O bant yangınından gerçekleşti. Yani bant yandı, o bandın yanması sonucunda yer altında 17 tane işçimizi kaybettik. Yani geçmişte, yılını hatırlamıyorum ama...

İŞ MÜFETTİŞİ MUSTAFA İLKAN ÖZER – 2006.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. BAHTİYAR ÜNVER – 2006 mı, bilemiyorum. Ama bant yangınından daha önce canımız yandı aslında.

BAŞKAN – Küre’yi de söyleydim. Bir bakır, yer altı metal madenciliği, kömürle alakası yok.

İlkan Bey, tamam mı? Sorularına cevap almayan arkadaşlarımız varsa...

VURAL KAVUNCU (Kütahya) – Ama bu yönetmelik ne, ne olacak, neyi olacak buradaki?

BAŞKAN – Vural Hocam, bunu daha ileride tartışacağız. Bu bir başlangıç, ilk adım. İnşallah, daha önümüzde belki uzun süre tartışacağız konuyu.

ERKAN AKÇAY (Manisa) – Onu, MİGEM ve Türkiye Kömür İşletmeleriyle biraz daha ayrıntılı görüşmeye ihtiyacımız doğuyor sistem olarak. Teşekkürler Başkanım.

BAŞKAN – Tabii.

ERKAN AKÇAY (Manisa) – Bir de Soma ziyaretimizle ilgili Sayın Başkanım, programımız netleşti mi?

BAŞKAN – Onu, şimdi oturumu kapattıktan sonra tartışacağız.

Değerli arkadaşlar, değerli Komisyon üyelerimiz, hepinize çok çok teşekkür ediyorum. Değerli bilgilerinden dolayı Bahtiyar Hocam'a, İlkan Bey'e, Hüseyin Bey'e ve Ali Bey'e çok teşekkür ediyoruz. İleride gene birlikte olacağız. Bu konulara birlikte teşhis koyacağız. Amacımız kimseyi suçlamak değil, Özgür Bey'in dediği gibi bir sistemi masaya yatırıp ileriye dönük bir daha bu tür şeylerin yaşanmamasını sağlamak.

O yüzden ben toplantıyı burada kapatıyorum. Hepinize çok teşekkür ediyorum.

Kapanma Saati: 17.38